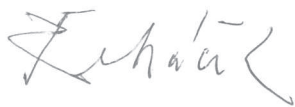

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 13. dubna 2006

OBSAH

Úvodem	1
1. Obecné otázky.....	1
1.1. Obchodní společnost a akciová společnost.....	1
1.2. Orgán obchodní společnosti.....	1
2. Orgány akciové společnosti, organizační struktura akciové společnosti.....	3
2.1. Monistická koncepce	3
2.1.1. Monistická koncepce v angloamerickém právním prostředí. Board of directors.....	4
2.2. Dualistická koncepce.....	5
2.3. Francouzská právní úprava, srovnání monistické a dualistické koncepce.....	5
2.3.1. Francouzský typ akciové společnosti. Conseil d'administration	6
2.3.2. Německý typ akciové společnosti.....	7
2.4. Monistická a dualistická koncepce v právu ES.....	8
3. Představenstvo české akciové společnosti a jeho funkce.....	9
3.1. Představenstvo akciové společnosti.....	9
3.2. Funkce představenstva akciové společnosti - obchodní vedení akciové společnosti.....	12
3.3. Funkce představenstva akciové společnosti - jednání jménem společnosti.....	15
4. Ustavení představenstva akciové společnosti.....	18
4.1. Ustavení představenstva v případě sukcesivního založení akciové společnosti.....	18
4.2. Ustavení představenstva v případě simultánního založení akciové společnosti.....	20
5. Vznik funkce v představenstvu akciové společnosti.....	21
5.1. Volba členů představenstva valnou hromadou a dozorčí radou.....	21
5.2. Volba náhradních členů představenstva.....	26
5.3. Kooptace.....	27
5.4. Jmenování člena představenstva soudem.....	29

6. Předseda představenstva akciové společnosti.....	34
6.1. Volba a odvolání předsedy představenstva.....	34
6.2. Postavení předsedy představenstva.....	35
7. Podmínky pro výkon funkce člena představenstva akciové společnosti.....	36
7.1. Podmínka první – fyzická osoba starší 18 let.....	37
7.2. Podmínka druhá – plná způsobilost k právním úkonům.....	37
7.3. Podmínka třetí – bezúhonnost.....	37
7.4. Podmínka čtvrtá – nedostatek překážky provozování živnosti.....	38
7.5. Podmínka pátá – neslučitelnost s funkcí člena dozorčí rady v téže společnosti.....	38
7.6. Podmínka šestá - splnění předpokladů pro výkon funkce podle ustanovení § 381 ObchZ.....	39
7.7. Podmínka sedmá – neslučitelnost s funkcí prokuristy téže společnosti.....	41
8. Zánik funkce člena představenstva	42
8.1. Smrt.....	43
8.2. Odstoupení z funkce člena představenstva.....	43
8.3. Odvolání z funkce člena představenstva.....	47
8.4. Skončení funkčního období člena představenstva.....	50
8.5. Volba nového člena představenstva.....	51
8.6. Ztráta podmínek či předpokladů pro výkon funkce člena představenstva stanovených právním předpisem.....	53
8.7. Zánik funkce kooptovaného člena představenstva.....	53
8.8. Srovnání různých okamžiků zániku funkce člena představenstva.....	54
Závěrem.....	54

Úvodem

Téma této diplomové práce, kterým je „*představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*“ je tématem velice širokým. Ve své práci jsem se z tohoto důvodu rozhodl podrobněji věnovat jen některým vybraným otázkám z této problematiky s tím, že ačkoliv některé, nikoli nedůležité, problémové okruhy zůstaly stranou, domnívám se, že se jedná o práci, kterou je možno považovat za relativně ucelenou.

1. Obecné otázky

1.1 Obchodní společnost a akciová společnost

Obchodní zákoník (ani občanský zákoník) pojem „obchodní společnost“ nedefinuje, nicméně v ustanovení § 56 odst. 1 podává její charakteristiku – jedná se o právnickou osobu založenou za účelem podnikání, nestanoví-li právo Evropských společenství či zákon jinak.

Ovšem takto podaná charakteristika není zcela přesná a je jí třeba doplnit o ustanovení poslední věty téhož odstavce, které stanoví, že společnost s ručením omezeným a také akciová společnost mohou být založeny i za jiným účelem (např. charitativním).

Obchodní zákoník ve svém ustanovení § 56 odst. 1 zároveň obsahuje taxativní výčet typů obchodních společností (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, evropská společnost a evropské zájmové sdružení).

Obchodní společnosti lze dělit na osobní a kapitálové. Kapitálovou společností je, vedle společnosti s ručením omezeným, společnost akciová.

Úprava akciové společnosti je obsažena v ustanovení § 154 a násl. obchodního zákoníku (ObchZ).

1.2 Orgán obchodní společnosti

Pojem „orgán obchodní společnosti“, který používá obchodní zákoník, není žádným jeho

ustanovením definován. Nicméně lze ve shodě s J. Dědičem¹ pod tímto pojmem rozumět „vnitřní útvary společnosti bez právní subjektivity tvořené určitou osobou nebo skupinou osob, které zajišťují fungování obchodní společnosti jako právnické osoby buď ve vztahu ke třetím osobám, nebo uvnitř obchodní společnosti.“ Přičemž tyto útvary jsou zřizovány buď povinně nebo dobrovolně. // *polný a kol.*

Orgán obchodní společnosti tedy – na rozdíl od obchodních společností (pro něž to výslovně stanoví ustanovení § 56 odst. 1 ObchZ) – není osobou v právním smyslu a nemá tedy právní subjektivitu.

Orgány obchodní společnosti lze, jak vyplývá z jejich výše uvedené definice, rozlišovat podle více hledisek.

Obchodní společnosti zřizují určité orgány povinně, a to na základě kogentních právních norem obchodního zákoníku – pak hovoříme o orgánech obligatorních (statutární orgány u všech obchodních společností, valná hromada u akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným, dozorčí rada u akciové společnosti).

Ostatní orgány jsou orgány nepovinnými, tedy fakultativními.

Tyto orgány lze dělit na orgány, o kterých se zákon zmiňuje a předvídá jejich možné zřízení (dozorčí rada u společnosti s ručením omezeným) a orgány, které obchodní zákoník neupravuje a jejichž případná úprava je obsažena ve společenské smlouvě, zakladatelské listině nebo stanovách společnosti.

Toto dělení není samoučelné – je důležité především z toho důvodu, že orgány zákonem nepředvídané nemohou nahrazovat působnost, byť fakultativního, orgánu, kterou upravuje zákon.

Další dělení je dělení podle působnosti (tj. podle okruhu úkolů, které orgány společnosti plní).

---

¹ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, I. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 441.

Orgány s vnější působností jsou orgány, jejichž úkolem je jednat jménem společnosti v právních vztazích. Orgánem s vnitřní působností se pak rozumí takový orgán, který plní funkce uvnitř společnosti.

Orgánem s vnější působností je statutární orgán (který ale zpravidla plní i významnou vnitřní funkci, kterou je obchodní vedení).

Orgány se zásadně vnitřní působností jsou valná hromada a dozorčí rada (ovšem i jejich činnost se může projevit vně společnosti – u valné hromady jde např. o volbu a odvolání z funkce, u dozorčí rady pak o možnost jednat jako zástupce společnosti ve sporech uvedených v zákoně /§ 131 odst. 6 a § 199 odst. 2 ObchZ/).

Podle toho, zda je orgán společnosti tvořen jednou nebo více osobami, rozeznáváme orgány individuální a kolektivní.

Rozlišujícím znakem je možnost resp. nemožnost ztotožnění orgánu s určitou osobou.

V případě individuálních orgánů je určitá konkrétní osoba, jež představuje orgán společnosti, současně i tímto orgánem (např. jednatel společnosti s ručením omezeným).

U kolektivních orgánů (např. představenstvo akciové společnosti) ztotožnění orgánu a osoby možné není.

Úprava organizační struktury akciové společnosti je v obchodním zákoníku (ve srovnání s ostatními typy obchodních společností) velice podrobná.

2. Orgány akciové společnosti, organizační struktura akciové společnosti

2.1 Monistická koncepce

Prvním, vývojově starším a rozšířenějším, modelem organizační struktury akciové společnosti, je model monistický. Svého uplatnění došel především v angloamerickém právním prostředí, tedy v právních řádech systému common law (tedy v právním řádu Spojených států amerických, v právu anglickém nebo irském). S monistickým systémem se

lze ale také setkat v právních řádech zemí příslušejících ke kontinentálnímu právnímu systému (tedy u zemí, kterou jsou svou právní kulturou České republiky bližší), konkrétně jde např. o Francii, Itálii nebo Rusko.

V organizační struktuře se, podle tohoto modelu, nepočítá s dozorčí radou. Funkce řízení i dozoru jsou spojeny v radě ředitelů (board of directors) /angloamerická úprava/ nebo správní radě (conseil d'administration) /francouzská úprava/.

2.1.1. Monistická koncepce v angloamerickém právním prostředí. Board of directors

Jak již uvedeno výše, spojuje Board ve své působnosti funkci řízení a kontroly. Určité oddělení těchto funkcí - které bylo v americkém právním řádu posíleno v důsledku negativního vývoje v některých velkých akciových společnostech v USA (např. kolaps společnosti Enron v závěru roku 2001), jenž byl vyvolán mj. selháním kontrolního systému v těchto společnostech (tedy kontrolního systému vycházejícího z monistické koncepce) - se promítá v dělbě povinností mezi závislými (interními) a nezávislými (externími) členy Boardu. Nezávislí členové Boardu (jak uvádí S. Černá² s poukazem na americký zákon Sarbanes – Oxley z roku 2002, lze za nezávislé považovat pouze ty členy Boardu, kteří nedostávají od společnosti žádnou jinou odměnu než tu, která vyplývá z jejich funkce v radě ředitelů a nejsou spojeni s akciovou společností ani s jejími filiálkami) vykonávají v rámci tzv. auditorského výboru dohled nad finančními údaji společnosti.

---

² Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006, str. 219.

2.2. Dualistická koncepce

Druhým systémem řízení akciové společnosti je systém dualistický. V této koncepci se lze setkat vedle valné hromady s dalšími dvěma povinně zřizovanými orgány – představenstvem a dozorčí radou. Dualistická organizační struktura je založena na rozdělení funkcí mezi orgány tak, že představenstvu náleží řízení a obchodní vedení společnosti a dozorčí radě převážně kontrolní činnost.³ Tento model je typický pro Německo, ale lze se s ním setkat například také v Rakousku nebo Nizozemsku.

2.3. Francouzská právní úprava, srovnání monistické a dualistické koncepce

Francouzská právní úprava upravuje dva druhy akciových společností – tzv. německý (nový) a tzv. francouzský (starý) typ (francouzský monistický systém v sobě zahrnuje dva subsystémy, které se odlišují mírou exekutivního zapojení předsedy správní rady;⁴ v této souvislosti bude pojednáno o klasickém francouzském modelu, který spojuje funkce předsedy správní rady a tzv. generálního ředitele – o druhém subsystému se zmíním v závěru této kapitoly). Nový typ vychází z německého (dualistického) systému řízení akciové společnosti, starý typ je postaven na tradiční francouzské (monistické) koncepci.

Právě při srovnání těchto dvou typů akciových společností v rámci jedné právní úpravy vyniknou, podle mého názoru, nejlépe rozdíly obou modelů organizační struktury akciové společnosti. Na příslušných místech pak upozorním na odlišnosti úpravy obsažené v německém akciovém zákoně oproti úpravě německého typu akciové společnosti ve francouzské úpravě.

---

³ Černá, S., Kodexy Corporate Governance, Obchodní právo 11/2004, str. 10.

⁴ Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost, Praha: Polygon, 2006, str. 329.

Tímto srovnáním ukážu, že jsou dva typy akciových společností – první se správní radou a druhý s představenstvem a právě tyto orgány jsou jejich hlavním rozlišovacím znakem. Co je naopak jejich znakem společným, je postavení valné hromady, která je v obou modelech vrcholným orgánem společnosti, do jehož působnosti spadá rozhodování zásadních otázek týkajících se života společnosti. Základní rozdíl mezi německým a francouzským typem společnosti je tedy ve struktuře a pravomocích jejich orgánů. Francouzským typem je akciová společnost se správní radou a ředitelem – předsedou správní rady. V německém typu je namísto ředitele – předsedy správní rady představenstvo a místo správní rady dozorčí rada.⁵

2.3.1. Francouzský typ akciové společnosti. Conseil d'administration

V případě francouzského typu společnosti se z hlediska pravomocí hovoří o hierarchické struktuře orgánů a o dělbě moci. Každý orgán má vymezenou pravomoc a není možné ho nahradit orgánem jiným. Správní rada je v tomto nazírání orgánem výkonným, je to kolegiální orgán jehož funkce jsou přirovnávány k dozorčí radě německé akciové společnosti. Člen správní rady musí být akcionářem společnosti (vyjma zástupců zaměstnanců), členem správní rady může být fyzická i právnická osoba. Tento orgán je oprávněn např. svolávat valnou hromadu nebo jmenovat svého předsedu a (na návrh předsedy) ředitele a určovat jejich odměnu. Obchodní vedení je v rukou předsedy správní rady (popř. v rukou fakultativně zřízených ředitelů); předseda je zároveň statutárním orgánem společnosti. Ostatní členové správní rady přejímají především kontrolní role.

Předseda správní rady je, jak již zmíněno výše, volen správní radou, a to z řad jejich členů – fyzických osob. Tato osoba je zároveň generálním ředitelem, jenž řídí podnik a zastupuje společnost navenek.

Důsledkem uplatnění principů hierarchie společenských orgánů a dělby moci je zákaz, aby valná hromada zasahovala do pravomocí správní rady.

---

⁵ Pelikánová, I., Akciová společnost v Československu a ve Francii, Právo a podnikání, 1992, č. 1, str. 19 an.

Nicméně monistický systém je z hlediska valné hromady výhodnější – oproti němu dualistická koncepce valnou hromadu zjevně znevýhodňuje zejména z toho důvodu, že snižuje závislost představenstva na ní⁶ (což je dáno, jak píše S. Černá,⁷ „zprostředkovaným“ způsobem volby představenstva – valná hromada volí totiž pouze členy dozorčí rady a až ti pak volí členy představenstva). Vzhledem k tomu, že ve francouzském typu akciové společnosti nemá místo dozorčí rada, je nutné zajistit kontrolu účetnictví společnosti jinak – k tomuto účelu je povinně zřizována funkce tzv. revizorů účtů (ve francouzská úpravě se neuplatňuje institut nezávislých členů správní rady).

Na závěr zbývá pojednat o druhém ze subsystémů francouzského monistického systému. Tento subsystém odděluje funkci předsedy správní rady a generálního ředitele. Předseda správní rady plní (vedle povinností kladených na každého jiného člena správní rady) pouze reprezentativní a koordinační roli, zatímco obchodní vedení je v rukou generálního ředitele; ten, a nikoli předseda správní rady, je také statutárním orgánem společnosti.

2.3.2. Německý typ akciové společnosti

Německý typ akciové společnosti je forma, v níž je řízení odděleno od kontroly. Orgány tohoto typu společnosti jsou představenstvo a dozorčí rada, oba s poměrně silnými pravomocemi, vzájemně se ovlivňujícími, třebaže dozorčí rada má v tomto schématu zřejmě silnější postavení mj. i proto, že ona rozhoduje o obsazení křesel v představenstvu a volí i odvolává jeho členy.⁸ Německý akciový zákon stanoví, že představenstvo nemusí být orgánem kolektivním, ale že může být tvořeno i jen jedinou osobou, oproti tomu francouzská úprava německého typu akciové společnosti zřízení jednočlenného představenstva neumožňuje. Postavení představenstva odpovídá postavení předsedy správní rady a postavení členů dozorčí rady odpovídá postavení členů správní rady.

---

⁶ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 1. vyd., Praha, Linde, 1995, str. 538.

⁷ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006, str. 218.

⁸ Eliáš, K.: Akciová společnost, Praha, Linde, 2000, str. 51.

Oproti francouzskému modelu nemusí být člen představenstva akcionářem společnosti, na druhé straně jím nemůže být osoba právnická.

2.4. Monistická a dualistická koncepce v právu ES

V rámci Evropských společenství došlo k debatám o obou systémech řízení akciové společnosti především u příležitosti přípravy návrhu Páté směrnice o struktuře a. s. a nařízení Rady ES č. 2157/2001 o evropské společnosti (nařízení o SE). Komplikace při projednávání návrhu Páté směrnice, jak je vykresluje např. A. Kanda,⁹ vedly nakonec k tomu, že tato směrnice nebyla přijata. Stejný důvod, tedy snaha Komise ES prosadit dualistickou koncepci, která by měla nahradit monistický systém řízení s poukazem, že „*dualistický systém se osvědčil v některých členských státech a odpovídá podle názoru Komise EHS, nejlépe potřebám moderních velkých podniků a koncernů a požadavkům, které na ně veřejnost klade*“¹⁰ a neochota členských států uplatňujících monistický systém ustoupit z této jejich koncepce, byly hlavní příčinou toho, že nařízení o SE bylo vydáno v silně kompromisní podobě.

Osobně se s názorem Komise ES ztotožňuji – oslabení pozice valné hromady a v neposlední řadě určitá nepružnost spočívající v nemožnosti ustanovit členem správní rady (resp. jejím předsedou) osobu, nepocházející z řad akcionářů, jsou argumenty, které hovoří proti monistické koncepci. Zároveň ale považuji za správné i určité posuny v naší právní úpravě od dualistického modelu k monistickému systému řízení (zejména primární stanovení volby členů představenstva valnou hromadou).

Jak již uvedeno, nařízení o SE je dokumentem značně kompromisní povahy. Jak uvádí F. Blanquet¹¹ výsledkem je hybridní forma obchodní společnosti, „*kříženec komunitárního práva a rozdílných národních právních řádů*“.

---

⁹ Kanda, A., Problematika sblížení národních právních norem členských států Evropských společenství v oblasti práva obchodních společností, Právník, 1992, č. 5, str. 401 an.

¹⁰ Kanda, A., Problematika sblížení národních právních norem členských států Evropských společenství v oblasti práva obchodních společností, Právník, 1992, č. 5, str. 416.

¹¹ Blanquet, F.: Das Statut der Europäischen Aktiengesellschaft (Societas Europaea „SE“), Zeitschrift für Unternehmens – und Gesellschaftsrecht, 1/2002, str. 24.

Komise byla nucena k řadě ústupků ze svých představ a jedním z nejzásadnějších z nich je, že nařízení o SE počítá jak s monistickým, tak s dualistickým modelem.

Zakladatelé (resp. akcionáři evropské společnosti kdykoliv po dobu existence společnosti) mají tedy na výběr, zda zvolí dualistický anebo dají přednost monistickému systému řízení. Členské státy EU, jejichž akciové právo jeden z těchto modelů nezná, jsou povinny jej upravit speciálně pro evropskou společnost. V této souvislosti upozorňuje S. Černá,¹² že: „*Pokud by jednotlivá národní zákonodárství pro své „běžné“ akciové společnosti setrvala výlučně na jednom typu organizační struktury, znevýhodnila by je proti jejich evropskému „protějšku“.* Společně s ní sdílím očekávání, že státy, které dosud uznávají pouze jeden či druhý systém řízení akciové společnosti, umožní, v relativně krátké době, volbu mezi monistickou a dualistickou koncepcí i v případě svých národních akciových společností (V ČR je možnost volby mezi těmito organizačními modely zakotvena v návrhu nového obchodního zákona¹³).

Česká právní úprava v zásadě vychází z koncepce dualistické. Nejzásadnější odklon od dualistické (německé) koncepce spočívá ve stanovení volby představenstva valnou hromadou (a tedy nikoli - pokud tak neurčí stanovy - dozorčí radou). Jak se již zmiňuji výše, považuji toto modifikaci za klad.

3. Představenstvo české akciové společnosti a jeho funkce

3.1 Představenstvo akciové společnosti

Představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti, řídí její činnost a jedná jejím jménem. Působnost představenstva zákon nevynechává taxativním výčtem (který by, jak zdůrazňuje K. Eliáš,¹⁴ nikdy nemohl pokrýt vše, co se v životě společnosti může stát), ale obecně stanoví, že v jeho kompetenci je vše, co nenáleží do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. Působnost představenstva je rozdělena do dvou základních oblastí – jde o obchodní vedení (vnitřní funkce) a jednání jménem společnosti (vnější funkce).

---

¹² Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006, str. 220.

¹³ Paragrafované znění návrhu na www.juristic.cz

¹⁴ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 293.

Představenstvo má nicméně i další povinnosti, které nelze podřadit pod žádnou z obou výše uvedených oblastí, ale které odpovídají oprávnění představenstva řídit společnost (např. povinnost svolávat zasedání valné hromady). Představenstvo akciové společnosti je postaveno na principu profesionality. To je dáno povahou akciových společností jako obchodních společností, které se zásadně zabývají kapitálově náročným podnikáním, spojeným s provozováním velkých podniků – jednoduše řečeno podnikáním „ve velkém“. Jak uvádí K. Eliáš:¹⁵ „*Akciové společnosti jsou ideální pro správu a provoz velkých podniků, jejichž podnikání vyžaduje vysoké a popř. i dlouhodobě návratné investice, které jednotlivec nebo úzká skupina osob buď není s to opatřit vůbec, anebo s tak vysokými riziky, že je to pro počtem členů nevelké sdružení neúnosné.*“ Velké množství akcionářů, kteří se zpravidla neznají a kteří většinou ani nemají zájem se osobně podílet na řízení společnosti je důvodem, pro který je třeba, aby členství v představenstvu nebylo vázáno na podmínku vlastnictví akcií společnosti, nýbrž, aby členy představenstva byly osoby, které jsou schopny akciovou společnost řídit na odborné, ale také etické úrovni.¹⁶

Vztah mezi členem představenstva a společností se řídí, v souladu s ustanovením § 66 odst. 2 ObchZ, přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě (jiné určení práv a povinností může vyplývat ze smlouvy o výkonu funkce nebo ze zákona). Ustanovení § 194 odst. 4 ObchZ ukládající povinnost řídit se zásadami a pokyny valné hromady, je pak konkretizací tohoto přiměřeného použití úpravy mandátní smlouvy, které vymezuje, kdo je za společnost oprávněn ukládat představenstvu pokyny. I když to není zcela nesporné, domnívám se, že za splnění podmínek stanovených v ustanovení § 567 odst. 3 ObchZ lze z ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ dovodit, že představenstvo se může od pokynů stanovených valnou hromadou odchýlit (ustanovení § 194 odst. 4 pouze určuje, kdo je oprávněn ukládat představenstvu pokyny, nelze z něho ale, soudím, dovodit vyloučení ustanovení § 567 odst. 3 ObchZ).¹⁷ Od pokynů uložených valnou hromadou se ale nelze odchýlit v případě, kdy tak valná hromada výslovně rozhodne (popřípadě když je ve smlouvě o výkonu funkce obsažena klauzule znemožňující odchýlení se od pokynů valné hromady).

---

¹⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 264.

¹⁶ Obdobně S. Černá in Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006, str. 223.

¹⁷ Obdobně I. Štenglová in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 736 - 737.

Naopak pro představenstvo nejsou závazné takové zásady a pokyny, které jsou v rozporu s právními předpisy resp. stanovami (představenstvo se nemůže zprostit odpovědnosti za škodu způsobenou společností poukazem na skutečnost, že jednalo v souladu s takovými zásadami nebo pokyny).

Představenstvo akciové společnosti je kolektivní, nejméně tříčlenný (naproti tomu představenstvo evropské společnosti se sídlem na území České republiky může být i jednočlenné), orgán (jedinou výjimkou je možnost zřízení jednočlenného představenstva v případě unipersonální akciové společnosti). Maximální počet členů představenstva obchodní zákoník nestanoví; společnost tedy není omezena žádnou horní hranicí (výjimkou je ustanovení § 7 odst. 2 zákona o burze cenných papírů, které stanoví, že burzovní komora nemůže mít více než 24 členů). Počet členů představenstva musí být uveden ve stanovách. Počet členů představenstva musí být určitý (§ 173 odst. 1 písm. g) ObchZ), je vyloučeno, aby byl jejich počet stanoven jen minimálním nebo maximálním počtem členů, popřípadě rozmezím (nepřípustné jsou tedy např. takové klauzule stanov, které určují, že představenstvo má nejméně (nejvíce) 8 členů, nebo že společnost má 3 až 7 členů představenstva). Praxi některých rejstříkových soudů, které takové klauzule uznávají, je třeba považovat za chybnou.

V případě evropské společnosti nemusejí stanovy vždy uvést, kolik členů má představenstvo mít, alternativně postačí, jestliže stanovy obsahují pravidla pro stanovení tohoto počtu (může být tedy např. stanoveno, že o konkrétním počtu členů představenstva pro dané funkční období rozhodne orgán, který členy představenstva volí, nebo může být jejich počet odvislý od určitého hospodářského ukazatele – např. výše základního kapitálu).

Představenstvo přijímá svá rozhodnutí hlasováním (vyjma představenstva jednočlenného). Ustanovení § 194 odst. 3 ObchZ stanoví, že představenstvo rozhoduje většinou hlasů svých členů určenou stanovami. Každý člen představenstva má jeden hlas, při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího (tj. nikoli pouze předsedy, ale také např. předsedajícího místopředsedy či jiného člena představenstva). V případě, že stanovy potřebnou většinu hlasů nestanoví, určuje dispozitivní ustanovení § 194 odst. 3 ObchZ, že k přijetí usnesení představenstva je nutná většina hlasů všech členů představenstva. Obchodní zákoník nijak neomezuje znění stanov při určení většiny hlasů potřebné k přijetí rozhodnutí představenstva – vždy však musí jít o rozhodnutí většinové, ať už je počítáno z jakéhokoli počtu hlasů. Obchodní zákoník neřeší otázku, kdy je představenstvo schopno se usnášet (vzhledem ke

skutečnosti, že zákon počítá potřebnou většinu z hlasů všech členů představenstva).

Jak uvádí I. Štenglová¹⁸ „Pokud však stanovy určí potřebnou většinu ve vazbě na počet přítomných členů představenstva (s výjimkou rozhodování hlasy všech členů představenstva), musí řešit též otázku usnášenischopnosti představenstva, popřípadě postupovat podle ustanovení § 66 odst. 4 ObchZ, podle kterého je k usnášenischopnosti statutárního či jiného orgánu, neurčují-li zákon nebo stanovy něco jiného, potřebná přítomnost nadpoloviční většiny členů.“ Stanovy tedy mohou např. určit, že k přijetí rozhodnutí je třeba nadpoloviční většina členů představenstva za přítomnosti alespoň jedné třetiny jeho členů, nebo že k přijetí rozhodnutí je zapotřebí alespoň dvoutřetinové většiny členů představenstva za přítomnosti alespoň tří čtvrtin jeho členů atd..

3.2. Funkce představenstva akciové společnosti - obchodní vedení akciové společnosti

Obchodní zákoník pojem „obchodní vedení“ v žádném ze svých ustanovení nedefinuje. Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000 Sb. (jímž došlo k novelizaci obchodního zákoníku) uvádí, že obchodním vedením se rozumí „*provozování základní hospodářské činnosti a rozhodování o záležitostech uvnitř společnosti*.“ T. Dvořák¹⁹ obchodní vedení charakterizuje jako „*průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života*.“ I. Štenglová²⁰ obchodní vedení vystihuje jako „*řízení společnosti, tj. zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech*.“

Obchodní vedení v rámci akciové společnosti je upraveno v ustanovení § 192 odst. 1 ObchZ. Toto ustanovení stručně určuje, že obchodní vedení zabezpečuje představenstvo (převážná část tohoto ustanovení se pak týká zajištění toho, aby akcionáři měli možnost seznámit se s účetní závěrkou společnosti).

---

¹⁸ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 364.

¹⁹ Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 468.

²⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 421.

Je třeba si povšimnout, že zákonodárce stanoví, že představenstvo obchodní vedení jen zabezpečuje (oproti obchodnímu vedení v případě společnosti s ručením omezeným, kde ustanovení § 134 ObchZ stanoví, že obchodní vedení není jednatelem zabezpečováno, ale že mu náleží). Z toho lze, podle mého názoru, dovodit, že je jen na uvážení představenstva, jestli obchodní vedení zajistí svou vlastní činností anebo ho svěří jinému orgánu.²¹

Představenstvo tak může obchodní vedení vykonávat (1) samo, nebo jím pověřit (2) jen své některé členy, (3) osoby stojící vně představenstvo (ředitele nebo jiné vedoucí zaměstnance společnosti), či (4) speciálně zřízený orgán (pověřit obchodním vedením valnou hromadu či dozorčí radu však zákon neumožňuje). Ať už se ale představenstvo rozhodne jakkoli, nemůže se zprostit odpovědnosti za škodu způsobenou společností tím, že řádně nezabezpečilo obchodní vedení společnosti.

Ustanovení poslední věty § 194 odst. 4 ObchZ stanoví, že nikdo není oprávněn dávat představenstvu pokyny, týkající se obchodního vedení společnosti (výjimkou jsou pokyny pro členy představenstva řízené akciové společnosti na základě ovládací smlouvy podle ustanovení § 190b odst. 2 ObchZ; za určitou výjimku lze považovat také ustanovení § 191 odst. 2, které umožňuje omezit právo představenstva jednat jménem společnosti, což nepřímo ovlivňuje i rozhodování o obchodním vedení společnosti).

V odborné literatuře se lze setkat s určitými pochybnostmi nad vzájemným vztahem mezi první a poslední větou ustanovení § 194 odst. 4 ObchZ. Je sporné, zda se ustanovení poslední věty § 194 odst. 4 ObchZ vztahuje také na valnou hromadu anebo nikoli. Pochybnosti, zda se ustanovení čtvrté věty vztahuje také na valnou hromadu vyplývají z toho, že úprava oprávnění valné hromady vydávat pokyny, kterými se představenstvo musí řídit, obsažená v první větě § 194 odst. 4 ObchZ, totiž sama neobsahuje žádná omezení a připouští i ten výklad, že zahrnuje i oprávnění vydávat pokyny týkající se obchodního vedení s tím, že zákaz stanovený ve čtvrté větě § 194 odst. 4 ObchZ se vztahuje pouze na dozorčí radu, popřípadě jiné orgány či osoby.

---

²¹ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

Takovýto výklad by byl, soudím, proti smyslu sledovaném úpravou obsaženou v poslední větě ustanovení § 194 odst. 4 ObchZ a jako takový je ho třeba odmítnout (viz k tomu níže).

Dozorčí rada může představenstvu udělovat pokyny (či jinak zasahovat do jeho činnosti) jen v zákoně výslovně stanovených případech (souvisejících s výkonem její kontrolní funkce). Zásahy do činnosti představenstva nad zákonem vymezený rámec by bylo třeba považovat za nepřípustné i bez ustanovení čtvrté věty § 194 odst. 4 ObchZ.

Akcionářům (či jiným osobám) zákon právo zasahovat do výkonu funkce představenstva nedává (na řízení společnosti se podílejí pouze prostřednictvím valné hromady). Pokud by se tedy zákaz stanovený v poslední větě § 194 odst. 4 ObchZ vztahoval na akcionáře a nikoli už na valnou hromadu, nic by akcionářům nebránilo, aby na valné hromadě přijali usnesení, jehož prostřednictvím by představenstvu udělili pokyny, k jejichž udělení mimo valnou hromadu by nebyli oprávněni - domnívám se, že toto účelem předmětné úpravy být nemůže.²²

Argumentem proti oprávnění valné hromady udělovat představenstvu pokyny stran obchodního vedení je také to, že představenstvo je plně odpovědné za výkon své funkce (a to jak ve vztahu ke společnosti, tak i ve vztahu k třetím osobám). Možnost omezovat představenstvo v otázce obchodního vedení společnosti pokyny valné hromady by byla, domnívám se, s tímto v rozporu.

Na základě výše uvedeného mám tedy zato, že představenstvu nelze dávat pokyny, které by se týkaly obchodního vedení společnosti, a to jak na valné hromadě, tak mimo ni; tento zákaz platí pro všechny orgány společnosti, akcionáře i další osoby.²³

---

²² Obdobně I. Štenglová in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 737.

²³ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

3.3. Funkce představenstva akciové společnosti – jednání jménem společnosti

Každá právnická osoba je umělou, fiktivní, pouze v právu existující osobou. Takováto osoba nemůže jednat sama (tak jako jedná osoba fyzická). Musí za ni tedy jednat někdo jiný.

Za právnickou osobu jedná ve všech věcech její statutární orgán (§ 20 odst. 1 občanského zákoníku) – jednání statutárního orgánu je tak osobním jednáním právnické osoby. Statutární orgán je tedy orgán společnosti s generálním jednatelským oprávněním – jeho jednání není zastupování, ale přímo projevoání vůle společnosti. Statutárním orgánem akciové společnosti je představenstvo (§ 191 odst. 1 ObchZ).

Generální jednatelské oprávnění znamená, že představenstvo může jednat ve všech věcech společnosti, tedy bez ohledu na rozdělení pravomocí mezi představenstvo, valnou hromadu a dozorčí radu. Omezení tohoto oprávnění uvnitř společnosti nemá účinky proti třetím osobám (§ 191 odst. 2 ObchZ). Ustanovení § 13 odst. 4 ObchZ k tomu stanoví, že podnikatel – právnická osoba je zavázán vůči třetím osobám jednáním svého statutárního orgánu, a to i v případě, kdy překročil rozsah jeho předmětu podnikání (princip *ultra vires*, v jehož důsledku by byl takový právní úkon neplatný, v soudobém českém /ale také např. německém nebo rakouském/ právu neplatí), ledaže jde o jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon. Nic ovšem nebrání možnému vzniku trestní, správní nebo civilní odpovědnosti člena nebo členů představenstva, kteří takto jménem společnosti jednali.

Společně s T. Dvořákem²⁴ lze konstatovat, že omezování jednatelského oprávnění představenstva by nebylo možné považovat ani za rozumné – představenstvo je jediným statutárním orgánem akciové společnosti a jednání jménem společnosti je jedním z jeho základních úkolů. Proti snahám o omezování jednatelského oprávnění představenstva vystoupil např. již v r. 1883 jeden ze zakladatelů novodobé komercialistiky A. Randa.²⁵

---

²⁴ Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 45.

²⁵ Randa, A. *Úvahy o vládní osnově akciového zákona předložené r. 1883 sněmovně poslanecké*. 2. díl, Právník, 1883, str. 759.

Kteří členové představenstva mohou jednat za společnost a způsob, kterým tak činí, určí stanovy – jestliže to stanovy neurčí (toto ustanovení stanov není jejich podstatnou náležitostí), uplatní se dispozitivní zákonná úprava, která určuje, že za představenstvo jedná samostatně každý jeho člen.

Obchodní zákoník tedy společnosti nejen umožňuje ve stanovách pozitivně určit, kteří členové představenstva jsou oprávněni za společnost jednat a zavazovat ji, ale zároveň jí dává možnost stanovit, kteří členové tohoto orgánu jednat jejím jménem a zavazovat ji oprávněni nejsou. Toto určení může proběhnout tak, že osoby, u nichž je jednatelské oprávnění vyloučeno, jsou ve stanovách uvedeny jmenovitě, ale také tak, že stanovy určí osoby oprávněné jménem společnosti jednat a v případě opominutých osob platí, že jejich jednatelské oprávnění je vyloučeno. V souladu s ustanovením poslední věty § 191 odst. 1 ObchZ se do obchodního rejstříku zapisují pouze ti členové představenstva, kteří společnost zavazují (tzn. ti, u kterých nebylo stanovami jednatelské oprávnění vyloučeno). Vyloučení jednatelského oprávnění tak má účinky vůči třetím osobám. Pro úplnost je třeba dodat, že vyloučení jednatelského oprávnění není přirozeně možné v případě, kdy je v unipersonální společnosti zřízeno pouze jednočlenné představenstvo.

Mohlo by se zdát, že úvahy o možnosti vyloučení jednatelského oprávnění člena představenstva nebudou mít přílišný praktický význam, a to vzhledem ke skutečnosti, že jednání jménem společnosti navenek je vnímáno jako hlavní úkol člena představenstva. Nicméně je myslitelná praxe, že v rámci společnosti bude provedena určitá dělba povinností spočívající v tom, že někteří členové představenstva budou povoláni pouze k obchodnímu vedení společnosti, zatímco jiní (např. členové představenstva, kteří disponují větším podílem na kapitálu společnosti) budou vedle toho také jménem společnosti jednat a zavazovat ji.

Určitý význam může mít i skutečnost, že jestliže je členem představenstva zahraniční osoba (tj. osoba, která není občanem členského státu Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru), u které stanovy vyloučí jednatelské oprávnění, není třeba podat návrh na zápis této osoby do obchodního rejstříku a, což je důležité, této osobě tedy nevznikne povinnost žádat o povolení k pobytu.

Restriktivní výklad ustanovení § 191 odst. 1 věty třetí a čtvrté ObchZ, kterým by se dospělo k závěru, že stanovy mohou určit toliko způsob jednání jménem společnosti, není možný.²⁶

Stanovy pak zároveň mohou u osob oprávněných k jednání za společnost určit způsob jednání jménem společnosti (nedojde – li k tomuto určení, jedná za společnost každá z oprávněných osob samostatně). Je tedy možné např. stanovit, že někteří (konkrétně určení) členové představenstva mohou jednat pouze společně, zatímco jiní (konkrétně určení) členové představenstva mohou jednat samostatně. Jestliže by člen představenstva, který je oprávněn jednat jménem společnosti pouze společně s jiným členem, jednal samostatně, byl by jím učiněný právní úkon absolutně neplatný.

Stanovení společného jednání dvou nebo více členů představenstva není možné považovat za omezení jednatelského oprávnění, které je neúčinné vůči třetím osobám (§ 191 odst. 2 ObchZ), nýbrž jde o stanovení způsobu jednání jménem společnosti.²⁷

Určitý problém představuje také otázka, zda je možné společné jednání člena představenstva a prokuristy. Ačkoliv v zahraničních právních úpravách tato možnost existuje (např. ustanovení § 78 odst. 3 německého akciové zákona), česká právní úprava tuto možnost nedává. Takovému postupu totiž brání (zejména, nikoli pouze) ustanovení § 13 odst. 1 věta druhá ObchZ, které stanoví, že právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce. Spojka „nebo“ má v tomto ustanovení vylučovací charakter. Shodně soudí teorie²⁸ a k tomuto závěru se přiklání i soudní praxe.²⁹

---

²⁶ Shodně I. Rada in Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 74.

²⁷ Srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.8.2002 sp. zn. 29 Odo 198/2002, Balák, F., Půry, F. a kol. Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 19. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 82 an. Ačkoliv v tomto rozsudku jde o jednatelské oprávnění jednatelů s.r.o. lze právní názor zde vyslovený použít i v případě jednatelského oprávnění členů představenstva a. s..

²⁸ Např.: Dědič, J., Kunešová – Skálová, J. *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*. Praha: Polygon, 1999, str. 41, nebo Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 69 - 72.

²⁹ Srovnej usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2000 sp. zn. 7 Cmo 55/99, *Soudní rozhledy*, 2000, č. 6, s. 170 an.

I v případě, že stanovy neurčí jinak, je třeba v souladu s ustanovením § 35 písm. f) ObchZ uvést v návrhu na zápis do obchodního rejstříku způsob jednání jménem společnosti – v takovém případě se tedy uvede, že za společnost jednají všichni členové představenstva samostatně (použije se tedy dispozitivní ustanovení § 191 odst. 1 třetí věta ObchZ).

Stanovy také mohou, vedle vyloučení jednatelského oprávnění resp. určení způsobu jednání jménem společnosti, jednatelské oprávnění představenstva omezit (totéž je možné učinit i pomocí rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady). Omezení jednatelského oprávnění nemá, na rozdíl od jeho vyloučení nebo od stanovení způsobu jednání za společnost, účinky vůči třetím osobám (bez ohledu na jejich dobrou víru) a nezapisuje se do obchodního rejstříku. Nicméně členové představenstva, kteří toto omezení porušili, se vystavují vzniku odpovědnosti podle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ a § 194 odst. 5 ObchZ.

Za právnickou osobu nemusí vždy jednat statutární orgán, může to být i její zástupce (§ 13 odst. 1 ObchZ).

V případě akciových společností je běžné, že představenstvo přeneše část výkonu své působnosti na ředitele nebo jiného zaměstnance společnosti. Tento zaměstnanec se ale tímto samozřejmě nestává statutárním orgánem, ale jedná za společnost právě jako její zástupce.

4. Ustavení představenstva akciové společnosti

Orgánem, který je oprávněn volit a odvolávat členy představenstva (jestliže stanovy nespěší toto oprávnění dozorčí radě), je valná hromada (viz níže).

Podle mého názoru musí být o rozhodnutí valné hromady, kterým se volí nebo odvolávají členové představenstva, pořízen notářský zápis. A to jak v případě založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií (sukcesivní neboli postupné založení), tak i v případě založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií (simultánní neboli jednorázové založení).

4.1. Ustavení představenstva v případě sukcesivního založení akciové společnosti

V případě založení akciové společnosti na základě veřejné nabídky akcií nevolí první členy

představenstva valná hromada, ale ustavující valná hromada (jde o orgán svého druhu) jejíž průběh musí, podle §171 odst. 5 ObchZ, být osvědčen notářským zápisem, jehož přílohou je, kromě jiného, i seznam zvolených členů představenstva.

Domnívám se, že usnesení ustavující valné hromady je právní úkon, kterým se zakládá společnost (který je obsažen v jednom ze zakladatelských dokumentů akciové společnosti stanovených v § 38i odst. 1 písm. a) ObchZ – zápisu o usnesení ustavující valné hromady).

Ustanovení § 63 věta druhá ObchZ pak určuje, že pokud stanoví zákon pro právní úkon, kterým se zakládá společnost formu notářského zápisu, vyžaduje se tato forma i pro změny jeho obsahu. Je tedy možné dovést, že každá volba či odvolání člena představenstva je změnou usnesení ustavující valné hromady o volbě prvních členů představenstva, která musí mít formu notářského zápisu.

Naproti tomu stojí názor, který zastává např. I. Štenglová³⁰ - ten vychází z myšlenky, že usnesení ustavující valné hromady není právním úkonem, kterým se zakládá akciová společnost a tedy k jeho změně není notářského zápisu potřeba.

Považuji tento názor za nesprávný – z ustanovení § 171 odst. 1 ObchZ vyplývá, že k založení akciové společnosti je třeba, aby vedle sepsání zakladatelské smlouvy (zakladatelské listiny) přistoupilo rozhodnutí ustavující valné hromady . Pokud by ustavující valná hromada některé rozhodnutí podle tohoto odstavce nepřijala (např. tedy nezvolila členy představenstva, není – li tato volba stanovami svěřena dozorčí radě), nemohlo by k založení společnosti vůbec dojít (rejstříkový soud by nepovolil zápis společnosti do obchodního rejstříku - viz § 175 odst. 1 ObchZ).

---

³⁰ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 344.

Ustanovení § 63 věta druhá ObchZ je ustanovením kogentním. V případě, že nebude dodržena forma notářského zápisu je, podle mého názoru, volba nebo odvolání člena představenstva absolutně neplatná (§ 40 odst. 1 ObčZ).

Jiná situace nastává v případě, kdy představenstvo je podle stanov voleno dozorčí radou společnosti. V takovém případě zvolí osoby zvolené za první členy dozorčí rady první členy představenstva před zápisem společnosti do obchodního rejstříku (§ 194 odst. 1 ObchZ). Nemusí je tedy zvolit již na ustavující valné hromadě (jak se někdy chybně dovozovalo před účinností příslušné novely obchodního zákoníku).

V takovém případě by k volbám a odvolávání členů představenstva pořízení notářského zápisu třeba nebylo (usnesení o volbě prvních členů představenstva by nebylo učiněno na ustavující valné hromadě, nejednalo by se tak o součást právního úkonu, kterým se zakládá společnost).

Forma notářského zápisu by však byla nezbytná v případě volby a odvolání členů dozorčí rady.

4.2. Ustavení představenstva v případě simultánního založení akciové společnosti

Jestliže dochází k založení akciové společnosti bez veřejné nabídky akcií je, podle mého názoru, situace zcela jasná.

Zakladatelé při tomto postupu totiž uzavřou zakladatelskou smlouvu, v jejímž rámci se dohodnou i na znění stanov a při této příležitosti do smlouvy zahrnou i klauzule obsahující náležitosti, o nichž by při sukcesivním zakládání musela rozhodnout ustavující valná hromada (§ 172 ObchZ).³¹

---

³¹ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 280.

Obsahem zakladatelské smlouvy tedy musí být vedle definitivního znění stanov (§ 172 odst. 3 ObchZ ve spojení s § 171 odst. 1 písm. b) ObchZ, oproti jejich návrhu v případě sukcesivního založení) a rozhodnutí zakladatelů o založení společnosti (§ 172 odst. 3 ObchZ ve spojení s § 171 odst. 1 písm. a) ObchZ) i jmenovité určení prvních členů představenstva a prvních členů dozorčí rady (§ 172 odst. 3 ObchZ ve spojení s § 171 odst. 1 písm. a) ObchZ).

První členy představenstva tedy nevolí ustavující valná hromada, ale určuje zakladatelská smlouva.

Zakladatelská smlouva pak musí mít podle výslovného ustanovení § 57 odst. 1 ObchZ formu notářského zápisu. Tato zakladatelská listina je pak nepochybně právní úkon, kterým se zakládá společnost, u kterého je vyžadována forma notářského zápisu i pro změny jeho obsahu (§ 63 věta druhá ObchZ).

Touto změnou je i každá volba či odvolání člena představenstva (dozorčí rady), nedodržení formy notářského zápisu činí tyto právní úkony absolutně neplatnými.

5. Vznik funkce v představenstvu akciové společnosti

5.1. Volba členů představenstva valnou hromadou a dozorčí radou

Ustanovení § 194 odst. 1 ObchZ stanoví, že členy představenstva volí a odvolává valná hromada. Valná hromada ovšem volí až další členy představenstva, jelikož volba prvních členů tohoto orgánu je svěřena ustavující valné hromadě.

Stanovy mohou určit, že členové představenstva jsou voleni dozorčí radou (např. v německé právní úpravě je tato možnost stanovena jako výlučná /ustanovení § 84 odst. 1 německého akciového zákona/). Naproti tomu zákon číslo 627/2004 Sb., o evropské společnosti, kterým se provádí nařízení o SE, stanoví v ustanovení § 23 opačný postup – členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada, pokud stanovy neurčí, že je toto oprávnění svěřeno valné hromadě

Zajímavé je v této souvislosti srovnání s právní úpravou společnosti s ručením omezeným, kde právní úprava (na rozdíl od právní úpravy německé) jmenování jednatelů dozorčí radou neumožňuje. Tento rozdíl je dán skutečností, že zatímco akciová společnost je povinna

dozorčí radu zřídit (jde tedy o orgán obligatorní) ve společnosti s ručením omezeným je zřízení dozorčí rady ponecháno na vůli společnosti – zde je tedy dozorčí rada orgánem pouze fakultativním.

Ačkoliv např. úprava německé společnosti s ručením omezeným, která také konstruuje dozorčí radu jako orgán fakultativní umožňuje, aby společenská smlouva společnosti s ručením omezeným zvolila jiný princip volby jednatelů, a to buď dozorčí radou nebo jiným orgánem, pokud je zřízen,³² domnívám se, že úprava v českém obchodním zákoníku má své opodstatnění.

Vedle problému, který by nastal v případě zrušení dozorčí rady, která by byla oprávněna jmenovat jednatele, je to především jiná koncepce akciové společnosti oproti společnosti s ručením omezeným. Akcionáři akciové společnosti se zásadně nepodílejí na činnosti společnosti osobními výkony (je to sice možné, ale osobní plnění společníků neodpovídá obecnému účelu těchto společností).

Jména akcionářů také nejsou zásadně zveřejňována - odtud také vychází označení akciové společnosti jako společnosti anonymní, které se užívá ve francouzské terminologii.³³

Je proto logické, že tuzemská právní úprava zakotvuje dozorčí radu jako obligatorní orgán, který vykonává kontrolní činnost vůči představenstvu. Z uvedeného pak přirozeně vyplývá možnost akcionářů, jakožto osob, které nemusí mít vůbec zájem participovat na řízení a správě společnosti, svěřit členům dozorčí rady, tedy osobám pravidelně se na činnosti společnosti podílejícím (a tedy mj. dobře znalých poměrů ve společnosti), volbu představenstva společnosti. Jinak je tomu v případě společnosti s ručením omezeným, která není, jak je tomu v případě společnosti akciové, typicky kapitálovou společností, nýbrž stojí na pomezí mezi kapitálovou společností a osobní společností.

---

³² Waldner, W., Wölfel, E.: So gründe und führe ich eine GmbH, 6. vydání, München, Deutscher Taschenbuch Verlag, 2000, str. 83.

³³ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 260.

Tato forma obchodní společnosti neumožňuje svým společníkům, aby byli "odcizeni tak, že by ji nebyli vůbec známi a řízení společnosti by převzaly třetí osoby,"³⁴ jak je to možné v případě akciové společnosti.

Proto je ve společnosti s ručením omezeným dozorčí rada pouze orgánem fakultativním, proto není možné, aby společníci této společnosti přenesli jmenování jednatelů na členy dozorčí rady a tím se do jisté míry zprostili svého závazku podílet se svou osobní činností na uskutečňování účelu, pro který byla společnost zřízena.

Nedostatek odůvodnění této difference nicméně kritizuje např. I. Rada.³⁵

Pokud stanovy určí, že členy představenstva volí a odvolává dozorčí rada, musí zároveň určit způsob volby a odvolání členů představenstva dozorčí radou. Shodně s J. Dědičem³⁶ lze soudit, že půjde především o určení, kdo a jakým způsobem navrhuje volbu nebo odvolání, protože pravidla rozhodování dozorčí rady jsou v ustanovení § 201 odst. 3 ObchZ upravena poměrně kogentně.

V případě, kdy stanovy přenesou oprávnění volit a odvolávat členy představenstva na dozorčí radu, bylo by možné přiznat (v rámci zákonem předpokládaného určení způsobu volby a odvolání členů představenstva) právo navrhopvat volbu nebo odvolání člena představenstva jen akcionářům určitého druhu akcií.³⁷

Ze zákona vyplývá, že v případě volby a odvolání členů představenstva valnou hromadou má právo navrhopvat volbu nebo odvolání člena představenstva každý akcionář přítomný na valné hromadě (§ 180 ObchZ), pokud je volba nebo odvolání na pořadu jednání valné hromady. Ustanovení ve stanovách o tom, že toto právo mají jen někteří akcionáři, by tedy bylo neplatné.

---

³⁴ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 168.

³⁵ Rada, I.: Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 25.

³⁶ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

³⁷ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2404.

Ustanovení druhé věty § 194 odst. 1 ObchZ ale dává akcionářům přítomným na valné hromadě možnost pomocí stanov rozhodnout o dvou věcech – jednak o přenesení oprávnění volit členy představenstva na dozorčí radu a jednak o způsobu volby a odvolání členů představenstva, tedy, mimo jiné, o omezení práva navrhopvat volbu nebo odvolání členů představenstva a svěření tohoto práva jen akcionářům určitého druhu akcií.

Jestliže by odchylné určení toho, kdo a jakým způsobem navrhuje volbu nebo odvolání členů představenstva možné nebylo, jak se domnívá I. Štenglová,³⁸ ztrácelo by ustanovení zákona, umožňující stanovení způsobu volby a odvolání členů představenstva, vzhledem k výše uvedené v zásadě kogentní úpravě pravidel rozhodování dozorčí rady v ustanovení § 201 odst. 3 ObchZ, hlubšího odůvodnění.

Není ale možné, aby toto právo měli jen někteří akcionáři určitého druhu akcií. Takovéto ustanovení stanov by bylo neplatné pro rozpor s ustanovením § 155 odst. 7 ObchZ, které stanoví, že s akciemi téhož druhu musejí být spojena stejná práva (výjimku může stanovit jen zákon / § 181 a § 182 ObchZ/ nikoli tedy stanovy).

Určení způsobu volby a odvolání členů představenstva dozorčí radou je povinnou součástí stanov.³⁹

Lze ale souhlasit s I. Štenglovou, že neurčení způsobu volby nezpůsobuje neplatnost ustanovení o přenesení oprávnění volit členy představenstva na dozorčí radu ve stanovách.⁴⁰ Obchodní zákoník totiž v obecné rovině stanoví, že na postup při volbě členů představenstva se použijí obdobně ustanovení stanov upravující jednání dozorčí rady.

---

³⁸ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 733.

³⁹ Srovnej např.: Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

⁴⁰ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str.344.

Nicméně, jestliže stanovy neupraví jednání dozorčí rady vůbec (a jednání dozorčí rady vychází pouze ze zákonné úpravy), bylo by ustanovení o oprávnění dozorčí rady volit a odvolávat členy představenstva ve stanovách neplatné.

Z ustanovení zákona (§ 187 odst. 1 písm. d) ObchZ a § 194 odst. 1 ObchZ), resp. z jeho jazykového výkladu, lze dovozovat, že právo volit a odvolávat členy představenstva má jen jeden z orgánů společnosti – tedy buď valná hromada nebo dozorčí rada, žádná kombinace není možná (např. tak, že členy představenstva volí dozorčí rada a valná hromada je jen odvolává).⁴¹ Uplatňuje se tak zásada „kdo volí, odvolává“.

V některých případech zvláštní zákony vylučují možnost volit a odvolávat členy představenstva dozorčí radou (§ 7 odst. 3 zákona číslo 214/1992 Sb.) nebo naopak valnou hromadou (§ 13 odst. 1 zákona číslo 77/2002 Sb.) .

Valná hromada volí členy představenstva prostou většinou hlasů přítomných akcionářů, nepožadují – li stanovy nebo zákon (§ 381 odst. 5 ObchZ) vyšší počet hlasů. Zákon neumožňuje jakékoli omezení valné hromady při volbě členů představenstva (výjimku tvoří případy, kdy určitá osoba nespĺňuje podmínky pro výkon funkce). Nikdo nemá právní nárok být členem představenstva,⁴² ve stanovách nelze založit právo některých akcionářů či skupin akcionářů obsazovat některá místa členů představenstva (právo navrhnout volbu nebo odvolání členů představenstva přiznané jen akcionářům určitého druhu akcií v případě, kdy volba a odvolání členů představenstva je svěřena dozorčí radě s tím, domnívám se, není v rozporu⁴³) . Nikomu, kdo se podílel na založení společnosti nebo na činnostech vedoucích k získání oprávnění k její činnosti, nelze přiznat žádnou zvláštní výhodu (§ 163 odst. 4 ObchZ).

---

⁴¹ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

⁴² Srovnej např.: Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 480.

⁴³ Opačně I. Štenglová in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 733.

Má – li společnost jen jediného akcionáře uplatní se ustanovení § 190 odst. 1 ObchZ, které stanoví, že v tomto případě se valná hromada nekoná a její působnost vykonává tento akcionář. Tento akcionář tedy rozhoduje i o složení představenstva (není – li stanovami toto oprávnění svěřeno dozorčí radě).

5.2. Volba náhradních členů představenstva

V odborné literatuře se vede diskuze, zda může valná hromada (případně dozorčí rada) zvolit náhradníky členů představenstva pro případ, že výkon funkce některého člena představenstva skončí před uplynutím funkčního období. Ti by pak ve stanoveném pořadí zaujímali členství v představenstvu v okamžiku, kdy by dosavadnímu členovi jeho členství v představenstvu zaniklo.

Společně s T. Dvořákem⁴³ jsem přesvědčen o nepřipustnosti takového postupu. Zákon výslovně upravuje možnosti, jejichž pomocí lze řešit situace, kdy dojde k náhlému zániku členství v představenstvu - jde o ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ (volba nového člena příslušným orgánem, kooptace, jmenování soudem) – volba náhradních členů představenstva mezi nimi není. Jelikož se jedná o statusovou otázku, která je vždy z povahy věci upravena kogentními normami, je, při absenci příslušných zákonných ustanovení (které jsou obsaženy např. v ustanovení § 94 německého akciového zákona) zřejmé, že volba náhradních členů představenstva možná není a příslušná ustanovení stanov, které by tuto možnost dávaly, jsou neplatné (§ 39 ObčZ). K témuž výsledku docházíme i argumentací a contrario – jestliže ObchZ umožňuje ve svém ustanovení § 248 odst. 2 volbu náhradníků členů představenstva u družstva a v případě akciové společnosti takovéto výslovné ustanovení není, lze dovodit nemožnost tohoto postupu v případě akciové společnosti.

V neposlední řadě soudím, že volba náhradních členů představenstva by šla proti smyslu zákonné úpravy.

---

⁴³ Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 482.

Zákon primárně svěřuje pravomoc volit členy představenstva valné hromadě – jestliže valná hromada bude považovat za vhodnější volbu dozorčí radou, má možnost na ni toto oprávnění stanovami přenést. Jestliže bychom připustili možnost volby náhradníků členů představenstva valnou hromadou, museli bychom (v případě svěřeni volby členů představenstva dozorčí radě) ji připustit i v případě dozorčí rady.

Jestliže ale zákon v poslední větě § 194 odst. 2 ObchZ neumožňuje kooptaci členů představenstva v případě, kdy členy představenstva volí dozorčí rada, a to především z důvodu vyšší akceschopnosti tohoto orgánu – viz níže, bylo by proti logice věci, kdyby dozorčí rada zvolila náhradníky členů představenstva a jejich volbou by se pak již, třeba celé své funkční období, nezabývala.

Možnost volby náhradních členů představenstva na základě speciální úpravy stanov nicméně připouští např. J. Dědič⁴⁴ nebo I. Rada.⁴⁵

5.3. Kooptace

Obchodní zákoník umožňuje ve větě šesté § 194 odst. 2, aby stanovy společnosti určily, že představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, může do příštího zasedání valné hromady jmenovat náhradní členy představenstva.

Ke kooptaci členů představenstva je tedy možné přistoupit jen v případě, že ji stanovy výslovně upravují. Kooptace ale, jak připomíná J. Dědič,⁴⁶ nepřipadá v úvahu v případě, kdy valná hromada nezvolila všechny členy představenstva (v tomto případě totiž počet členů představenstva neklesl). Z ustanovení zákona, že představenstvo (po splnění dalších podmínek) může jmenovat náhradní členy představenstva do příštího zasedání valné hromady vyplývá, že takto jmenování členové představenstva přestávají být jeho členy v okamžiku, kdy bylo zahájeno první zasedání valné hromady po jejich kooptaci (podmínkou ovšem je, aby se valná hromada sešla usnášeníšopná).⁴⁷

⁴⁴ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2412.

⁴⁵ Rada, I.: Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 31.

⁴⁶ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2411.

⁴⁷ Shodně T. Dvořák in Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 482.

Obchodní zákoník stanoví, že funkce člena představenstva zaniká volbou nového člena představenstva. Ačkoliv, jak připomíná K. Eliáš,⁴⁸ zákon mluví o „novém“ členovi, je třeba zdůraznit, že znovu může být do představenstva zvolen i jeho „starý“ člen.

Domnívám se, že jestliže je valnou hromadou zvolena (potvrzena) osoba, která byla do představenstva kooptována před jejím zasedáním, pak, vzhledem k tomu, že její funkce zanikla ve chvíli, kdy bylo zasedání valné hromady zahájeno, počíná její funkční období až ode dne, kdy byla zvolena do představenstva valnou hromadou (nikoli tedy ode dne kooptace, jak se domnívám např. I. Štenglová⁴⁹) – tedy od stejného okamžiku, od kterého by se počítalo funkční období jiné osoby, která by byla do představenstva zvolena na místo kooptovaného (bývalého) člena. Analogická situace vznikne v případě, kdy je člen představenstva ve lhůtě tří měsíců od uplynutí jeho předchozího funkčního období znovu zvolen (valnou hromadou nebo dozorčí radou) do funkce. Doba, kterou člen představenstva „přesluhuje“ se do nového funkčního období nezapočítává.

Spornou může být otázka, zda je přípustná kooptace i v případě, kdy členy představenstva volí dozorčí rada. Soudím, že v tomto případě je kooptace vyloučena, a to vzhledem ke kogentnímu ustanovení poslední věty § 194 odst. 2 ObchZ, které tento postup nepřipouští. J. Dědič⁵⁰ k tomu píše: „*Pokud jsou členové představenstva voleni a odvoláváni dozorčí radou, je ustanovení stanov o možnosti kooptace neplatné, a proto je neplatná provedená kooptace a osoba, jež byla kooptována, se nestala členem představenstva.*“ Pokud by ale tato osoba byla přesto zapsána do obchodního rejstříku, jsou třetí osoby chráněny ustanovením § 29 odst. 1 ObchZ.

---

⁴⁸ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str. 297.

⁴⁹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 348.

⁵⁰ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2411.

Mám zato, že úprava kooptace v obchodním zákoníku je naprosto logická. Soudím, že hlavním smyslem institutu kooptace je umožnit akciovým společnostem, aby nemusely svolávat valnou hromadu pouze k volbě třeba jen jednoho člena představenstva, což by, zvláště u společností s velkým počtem akcionářů, kde je svolávání valné hromady poměrně náročnou a nákladnou záležitostí, nebylo ekonomické. Tento problém v případě volby členů představenstva dozorčí radou nemůže nastat, jelikož tento orgán lze v předepsané tříměsíční lhůtě svolat bez problémů. Shodně usuzuje také I. Štenglová.⁵¹

Pochybnosti nad smyslem právní úpravy, neumožňující kooptaci v případě volby představenstva dozorčí radou, vyjadřuje např. I. Pelikánová.⁵²

5.4. Jmenování člena představenstva soudem

Jestliže se jakýmkoli způsobem uprázdní funkce člena představenstva (tzn. jestliže člen představenstva zemře, odstoupí z funkce, je odvolán, uplyne jeho funkční období nebo ztratí předpoklady pro výkon funkce uvedené v ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ), je (bez ohledu na skutečnost kolikačlenné je představenstvo) příslušný orgán společnosti (tedy valná hromada nebo dozorčí rada) povinen, ve lhůtě tří měsíců ode dne uprázdnění funkce, zvolit nového člena představenstva.

Nebude – li představenstvo schopno v důsledku nedostatečného počtu svých členů plnit své funkce (takový stav nastane zejména tehdy, jestliže představenstvo nemá dostatek členů, aby se bylo schopno usnášet /tedy, nestanoví – li stanovy společnosti něco jiného, počet jeho členů klesne pod polovinu/, nebo jestliže nemá dostatečný počet členů, aby mohli jednat jménem společnosti, jestliže stanovy předepisují společné jednání více členů představenstva, anebo v případě, kdy zanikne funkce všem členům představenstva, kteří byli oprávněni jednat jménem společnosti), jmenuje chybějící členy nebo člena představenstva na návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem (může se jednat jak o akcionáře /zpravidla menšinové/, tak i členy ostatních orgánů společnosti nebo jiné členy představenstva, zaměstnance nebo věřitele anebo dlužníky společnosti, správce konkursní podstaty, aj.), soud.

⁵¹ Dědič, J., Kríž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str.348.

⁵² Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde, 1998, str. 942.

Osoba, jmenovaná soudem, se, v souladu s ustanovením § 171 odst. 2 občanského soudního řádu, stává členem představenstva dnem doručení usnesení soudu o jmenování (usnesení soudu je vykonatelné doručením).

Chybějící členové představenstva jsou však soudem jmenováni pouze do doby, než bude příslušným orgánem zvolen nový člen představenstva – touto volbou tedy funkce soudem jmenovaných členů představenstva zaniká.

Nebude – li podán kvalifikovaný návrh na jmenování chybějícího člena (chybějících členů) představenstva, může soud, v souladu s ustanovením § 194 odst. 2 ObchZ, i bez návrhu rozhodnout o zrušení společnosti a nařízení její likvidace (viz níže).

Soud je při svém rozhodování omezen určitými lhůtami (ačkoliv je zákon výslovně neuvádí).

Vzhledem ke skutečnosti, že zákon dává společnosti tříměsíční lhůtu na volbu chybějícího člena příslušným orgánem, nemůže soud rozhodnout o jmenování chybějícího člena před uplynutím této lhůty.

Zrušit společnost a nařídit její likvidaci soud může až po uplynutí jednoho roku od skončení funkčního období člena nebo členů představenstva jejichž zánik funkce způsobil, že představenstvo není schopno plnit své úkoly.

Tento závěr se opírá o ustanovení § 68 odst. 6 ObchZ. Podle tohoto ustanovení může soud na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem (viz výše), rozhodnout o zrušení společnosti a o její likvidaci, jestliže mimo jiné nebyly v uplynulém roce zvoleny orgány společnosti, kterým skončilo nebo jejichž všem členům skončilo funkční období před více než rokem. Toto ustanovení tedy upravuje situaci, kdy společnost nemá statutární orgán vůbec (resp. tento orgán nemá žádného člena). Z jeho znění je pak možno argumentem a maiore ad minus dospět k závěru, že dojde – li ve lhůtě jednoho roku od okamžiku, kdy došlo k zániku funkce příslušného člena (členů) představenstva, k podání kvalifikovaného návrhu, je soud povinen chybějícího člena (chybějící členy) jmenovat.

Shodně soudí I. Rada⁵³. Naproti tomu T. Dvořák⁵⁴ se domnívá, že soud není touto jednoletou lhůtou vázán.

Co se týká osob, které je možné jmenovat členy představenstva, odkazuje ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ na obdobné použití ustanovení § 71 odst. 2 věty druhé, třetí, čtvrté a páté a odst. 7 Obchz, která upravují jmenování likvidátora. Ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ, které odkazuje na ustanovení § 71 odst. 2 ObchZ umožňuje, aby členem představenstva byl jmenován akcionář, který je právnickou osobou – toto ustanovení je tak třeba považovat za *lex specialis* k ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ, které stanoví, že členem představenstva může být pouze osoba fyzická⁵⁵. Takováto právnická osoba pak musí určit fyzickou osobu, která bude jejím jménem tuto funkci vykonávat. V případě, že tak do 10 dnů ode dne, kdy se rozhodnutí o jmenování stane vykonatelným neučiní, vykonává tuto funkci statutární orgán právnické osoby, popřípadě jeho členové.

Považuji toto speciální ustanovení vůči obecné úpravě za správné a praktické. Jestliže by totiž zákon nepřipouštěl, aby se právnická osoba stala členem představenstva ani v tak mimořádné (a vyhrocené) situaci, kdy je třeba přikročit ke jmenování člena představenstva soudem a kdy se dá očekávat, že vůle oslovených osob stát se členy představenstva nebude příliš velká (pro zpravidla špatný stav společnosti), mohlo by to znamenat značné ztížení jejího řešení.

---

⁵³ Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str.27.

⁵⁴ Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 483.

⁵⁵ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2468 a I. Rada in Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str.29, opačně T. Dvořák in Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 483.

V případě, že by akcionáři akciové společnosti byly jen právnické osoby, znamenalo by lpění na obecné úpravě vůbec nemožnost jmenovat členem představenstva akcionáře společnosti.

Této interpretaci příslušných ustanovení svědčí také připravovaný návrh nového obchodního zákona, jehož ustanovení § 335 odst. 2 umožňuje, aby členem představenstva byla právnická osoba obecně, tj. nejen v případě, kdy člena představenstva jmenuje soud.⁵⁶

Z obdobné aplikace ustanovení § 71 odst. 2 věta druhá až pátá ObchZ tedy, jak již naznačeno výše, vyplývá, že na uprázdněné místo člena představenstva může soud jmenovat některého z akcionářů společnosti. To může učinit i bez jeho souhlasu. Akcionář, kterého jmenoval členem představenstva soud, nemůže ze své funkce odstoupit. Může však požádat soud o odvolání z funkce, nelze – li na něm spravedlivě požadovat, aby ji vykonával.

V odborné literatuře se považuje za diskusní, zda je povinností soudu již při jmenování akcionáře zkoumat, zda po něm lze spravedlivě požadovat výkon funkce (jak soudí I. Štenglová⁵⁷) anebo takové zkoumání úkolem soudu není (tento názor zastává např. I. Rada⁵⁸).

Posouzení otázky, zda lze na určité osobě spravedlivě požadovat výkon funkce, to zda ji hodlá soud jmenovat, závisí na řadě konkrétních okolností. Je zřejmé, že k tomu, aby byl soud informován o všech skutečnostech potřebných k zodpovězení této otázky, by měl předešle aby s touto osobou předem komunikoval (tzn. písemně se dotazoval dané osoby, zda se cítí připravena pro výkon funkce v představenstvu). Toto si však, i vzhledem k značné vytíženosti rejstříkových soudů, lze jen ztěžka představit.

Oscitně se domnívám, že takové zjišťování povinností soudu být nemůže. Neméně jestliže jsou soudu známy skutečnosti (např. z jeho účetní činnosti), které ukazují, že na konkrétní osobě výkon funkce člena představenstva spravedlivě požadovat nelze, je třeba, aby k tomuto soudu při svém rozhodování přistoupil.

⁵⁶ Paragrafované znění návrhu na www.juristie.cz

⁵⁷ Dědic, I. Rada, P. Štenglová, I. Akciové společnosti, 5. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2001, str. 547

⁵⁸ Rada, I. Jednatelé s.r.o. a představenstva a s. o. doplněné a aktualizované vydání, Praha: Linde, 2004, str. 20

Jinak je pouze úkolem osoby, která byla soudem členem představenstva jmenována, aby doložila konkrétní okolnosti, které dokazují, že po ní nelze výkon funkce spravedlivě požadovat a na jejich základě se na soudu domáhala odvolání z této funkce. Povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i břemeno důkazní spočívá na této osobě, nikoli na soudu.

Určité nejasnosti vyvolává otázka přípustnosti resp. vhodnosti jmenovat členem představenstva drobného akcionáře. I. Štenglová⁵⁸ k této záležitosti uvádí: „*Takto jmenovaným členem představenstva totiž stěžít může být drobný akcionář společnosti, který nemá pro výkon této funkce žádné předpoklady*“. Mám zato, že ačkoliv by nepochybně bylo vhodnější, aby člen představenstva jmenovaný z řad akcionářů měl výraznější podíl na kapitálu společnosti (byl by zde předpoklad vyššího zájmu na výkonu funkce v představenstvu), není možné pouze podle počtu akcií činit závěry o předpokladech určité osoby pro výkon členství v představenstvu. Je pouze na úvaze soudu, kterého z akcionářů se rozhodne členem představenstva jmenovat a počet akcií v držení určitého akcionáře může být toliko jedním (domnívám se, že nikoli určujícím a ani zásadním) z kritérií, které při svém výběru uplatní.

Z obdobného použití ustanovení § 71 odst. 7 ObchZ vyplývá, že nebude – li možno jmenovat člena představenstva jinak (tzn. není – li možné jmenovat jej s jeho souhlasem a není ani možné jmenování akcionáře), je soud povinen vybrat vhodnou osobu ze seznamu správců konkursní podstaty.

Místně příslušným soudem pro jmenování člena představenstva je obecný soud společnosti (tím je podle ustanovení § 85 odst. 3 občanského soudního řádu okresní soud, v jehož obvodu má společnost sídlo). Věcně příslušným pak je v souladu s ustanovením § 9 odst. 3 písm. b) občanského soudního řádu krajský soud. Věc tedy bude v prvním stupni rozhodovat krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo (§ 85a občanského soudního řádu).

---

⁵⁸ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. *Akciové společnosti. 5., přepracované vydání.* Praha : C. H. Beck, 2003, str.347.

Účastníky řízení jsou navrhovatel, osoba, která má být soudem jmenována členem představenstva, a společnost – ta ovšem za předpokladu, že je tu osoba, která je oprávněna jejím jménem nebo za ni jednat (postačí, bude - li jejím jménem oprávněn jednat např. jen prokurista nebo jiný zmocněnec).

6. Předseda představenstva akciové společnosti

6.1. Volba a odvolání předsedy představenstva

V čele představenstva akciové společnosti stojí jeho předseda, kterého ze svých řad volí a odvolávají členové představenstva. Volba předsedy představenstva je zákonem předepsána jako povinná, naproti tomu volba místopředsedy (eventuálně více místopředsedů) je zásadně fakultativní (výjimkou je ustanovení § 65 zákona o podnikání na kapitálovém trhu, které počítá s povinným ustanovením místopředsedy burzovní komory), tzn. je ponecháno na vůli společnosti, jestli ve stanovách funkci místopředsedy zřídí nebo nikoli.

Přestože to z ustanovení § 194 odst. 3 ObchZ jednoznačně nevyplývá, je třeba dovodit, že předsedu představenstva je možné volit jen ze stávajících členů představenstva.⁵⁹ Zákon výslovně určuje, že členové představenstva svého předsedu volí, o jeho odvolání ale výslovně ustanovení chybí. V odborné literatuře je nicméně shoda, že je třeba dovodit, že toto oprávnění náleží tomu, kdo jej zvolil, tj. členům představenstva.⁶⁰ I. Rada⁶¹ se domnívá, že oprávnění odvolat předsedu představenstva by bylo možné stanovami svěřit také valné hromadě. Osobně soudím, že toto oprávnění je, v souladu se zásadou „kdo volí, odvolává“, ve výhradní působnosti představenstva a ustanovení stanov, které by toto oprávnění svěřovalo jinému orgánu, by bylo neplatné (lze poukázat na analogii s volbou členů představenstva – ustanovení stanov, které by svěřovalo volbu členů představenstva jednomu orgánu /např. valné hromadě/ a jejich odvolání orgánu druhému /např. dozorčí radě/, není přípustné /viz výše/).

---

⁵⁹ Shodně I. Rada in Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 119.

⁶⁰ Např.: Dědič, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2413.

⁶¹ Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 120.

Výjimku oproti výše uvedenému představuje ustanovení § 13 odst. 1 zákona číslo 77/2002 Sb., které určuje, že předsedu představenstva volí dozorčí rada.

Volba předsedy představenstva se ze zřejmých důvodů nekoná v případě, kdy představenstvo netvoří kolektivní orgán (tedy v případě jednočlenného představenstva v unipersonální společnosti).

6.2. Postavení předsedy představenstva

Podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu je předseda představenstva jedinou osobou, která je ze zákona oprávněna jednat za akciovou společnost v soudním řízení (bez ohledu na způsob jednání jménem společnosti zapsaný v obchodním rejstříku).

Předseda představenstva má jedinou zákonnou povinnost, a to podepisování (společně se zapisovatelem) zápisů ze zasedání představenstva (lze nicméně souhlasit s I. Radou,⁶² že by bylo vhodnější stanovit tuto povinnost předsedajícímu zasedání, ať už je jím kdokoliv). Kromě toho, jak uvádí I. Štenglová⁶³ „... nespojuje obchodní zákoník s funkcí předsedy představenstva žádné zvláštní povinnosti ani oprávnění. Mohou tak však učinit stanovy.“ Stanovy tak mohou např. určit, že jedinou osobou, která jedná za společnost navenek a zavazuje ji, je předseda představenstva.

Jeho funkce spočívá především v koordinaci činnosti představenstva; jeho působnost může, vedle stanov, konkrétně vymezit jednacím řádem představenstva (či jiným vnitroorganizačním předpisem).

---

⁶² Rada, I.: Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str.120.

⁶³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 691.

7. Podmínky pro výkon funkce člena představenstva akciové společnosti

Členem představenstva nemůže být kdokoli, nýbrž pouze taková osoba, která splňuje podmínky, které na ni klade zákon. Zákon stanovil požadavky na její vlastnosti především v ustanovení § 191 odst. 1 věta první ObchZ.

Výčet zákonných podmínek uvádí vyčerpávajícím způsobem T. Dvořák.⁶⁴

Členem představenstva se může stát pouze:

1. fyzická osoba starší 18 let,
2. plně způsobilá k právním úkonům,
3. bezúhonná,
4. u níž nenastala překážka provozování živnosti,
5. není zároveň členem dozorčí rady téže společnosti,
6. splňuje předpoklady pro výkon funkce podle § 381 ObchZ, a
7. není zároveň prokuristou téže společnosti

Za podmínku svého druhu lze, podle mého názoru, považovat také souhlas s členstvím v představenstvu (jeho nezbytnost plyne z principu, vyjádřeném v čl. 9 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám). Tento souhlas může být buď předchozí nebo i následný, jeho nedostatek je důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení zápisu člena představenstva do obchodního rejstříku, případně pro žalobu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o volbě člena představenstva.⁶⁵ Osoba, která již nemá zájem vykonávat funkci člena představenstva (u které tedy již podmínka souhlasu není dána) má možnost ze své funkce odstoupit (viz k tomu níže). Podmínka souhlasu však není vyžadována v případě akcionáře společnosti jmenovaného členem představenstva soudem (viz výše).

---

⁶⁴ Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 474.

⁶⁵ Shodně např.: I. Štenglová in Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. *Akciové společnosti*. 5., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 345.

7.1. Podmínka první – fyzická osoba starší 18 let

Členem představenstva, podle tohoto požadavku, nemůže být každá zletilá osoba, nýbrž jen ta, která dosáhla věku 18 let (tuto podmínku tedy nesplňuje osoba, která stanoveného věku nedosáhla a zletilosti nabyla uzavřením manželství). Tato podmínka není vyžadována u člena představenstva jmenovaného soudem – v tomto případě se členem představenstva může stát i osoba právnická (viz výše).

7.2. Podmínka druhá – plná způsobilost k právním úkonům

V případě této podmínky je třeba pouze uvést, že způsobilost cizinců k právním úkonům se neřídí právním řádem českým, ale právním řádem státu, jehož je cizinec státním příslušníkem (§ 3 zákona číslo 97/1963 Sb.).

7.3. Podmínka třetí - bezúhonnost

Bezúhonností se rozumí bezúhonnost ve smyslu živnostenského zákona (§ 191 odst. 7 ObchZ). Podle ustanovení § 6 odst. 2 živnostenského zákona je bezúhonný ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen (1) za jakýkoli úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání alespoň jednoho roku nebo (2) za úmyslně spáchaný trestný čin, jehož skutková podstata souvisí s podnikáním a to k jakémukoli trestu anebo (3) za nedbalostní trestný čin, jehož skutková podstata souvisí s předmětem podnikání. Důležité je přitom povšimnout si především rozdílu ve vymezení trestných činů podle bodů 2 a 3. Jestliže bod 2, který předpokládá úmyslnou formu zavinění, požaduje absenci pravomocného odsouzení za jakýkoli trestný čin související s podnikáním jako celkem (tj. může jít např. o trestný čin spáchaný v dopravě, ačkoliv předmětem podnikání společnosti, členem jejíhož představenstva se má daná osoba stát, nejsou dopravní služby, ale např. stavebnictví), vymezuje bod 3, u kterého postačuje nedbalostní forma zavinění, trestný čin, pro který nesmí být osoba ucházející se o členství v představenstvu odsouzena, mnohem úžeji – musí se jednat o trestný čin, který souvisí se samotným předmětem činnosti dané společnosti (odsouzení pro nedbalostní trestný čin spáchaný v dopravě by tedy nebyl překážkou pro výkon funkce v představenstvu akciové společnosti, která má jako předmět podnikání zapsáno stavebnictví).

Bezúhonný je ale ten, kdo za takové činy odsouzen byl, ale podle příslušných ustanovení

trestního zákona se na něj hledí, jako by odsouzen nebyl.

Platná právní úprava tak umožňuje posuzovat bezúhonnost určité osoby jen z trestněprávního (nikoli např. morálního) hlediska. Z výše uvedeného je přitom zřejmé, že zákon nevyžaduje bezúhonnost absolutní (tj. neodsouzení za jakýkoli trestný čin), ale pouze bezúhonnost relativní.

Přičemž platí presumpce bezúhonnosti, která vychází z principu presumpce neviny. Na každou osobu se hledí jako na nevinnou a bezúhonnou, jestliže nebyl pravomocným odsuzujícím rozhodnutím soudu konstatován opak.

Osoba, která není bezúhonná ve smyslu živnostenského zákona, se členem představenstva nemůže stát, ani když o tom rozhodne příslušný orgán /tj. valná hromada případně dozorčí rada/, byť třeba i sty procenty hlasů všech svých členů – na provedenou volbu se hledí jako na neexistující, takovéto rozhodnutí je nicotné, nemající žádné právní účinky.

7.4. Podmínka čtvrtá – neexistence překážky provozování živnosti

V tomto případě opět ustanovení § 191 odst. 7 ObchZ odkazuje na ustanovení zákona o živnostenském podnikání. Podle ustanovení § 8 živnostenského zákona nemůže být členem představenstva osoba (1) na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, jestliže soud rozhodl, že musí být ukončeno provozování podniku, nebo zrušen konkurs po splnění rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku nebo byl zamítnut návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku, a to po dobu tří let po ukončení konkursu nebo (2) které soud nebo správní orgán uložil zákaz činnosti týkající se provozování živnosti v oboru podnikání společnosti nebo příbuzném oboru, dokud tento zákaz trvá.

O nicotnosti volby osoby, u níž je dána některá z výše uvedených překážek, platí to, co uvedeno o volbě osoby, která nespĺňuje podmínku uvedenou pod bodem 7.3..

7.5. Podmínka pátá – neslučitelnost s funkcí člena dozorčí rady v téže společnosti

Překážka neslučitelnosti funkcí člena představenstva a člena dozorčí rady v téže akciové společnosti vyplývá z výslovného zákazu obsaženého v ustanovení § 200 odst. 4 ObchZ.

Nicméně zákon nebrání tomu, aby člen představenstva jedné akciové společnosti byl zároveň členem dozorčí rady jiné akciové společnosti (popřípadě společnosti s ručením omezeným).

7.6. Podmínka šestá - splnění předpokladů pro výkon funkce podle ustanovení § 381 ObchZ

Vzhledem k tomu, že překážka, uvedená pod bodem 7.4., se týká pouze majetkových poměrů osoby kandidáta na funkci člena představenstva, byl obchodní zákoník novelizován zákonem číslo 105/2000 Sb., který do něj vložil nové ustanovení (původně § 31a, nyní § 381 ObchZ⁶⁶), kterým se dosavadní překážky výkonu funkce v představenstvu rozšiřují také na osoby, které vykonávaly kteroukoli ze srovnatelných funkcí (tedy funkci statutárního, dozorčího nebo jiného řídicího orgánu, nebo byly členem takového orgánu) v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs, nebo jestliže byl zamítnut návrh na prohlášení konkursu podaný proti takové právnické osobě pro nedostatek majetku.

Překážka výkonu funkce podle ustanovení § 381 odst. 1 ObchZ se, jak vidno, částečně překrývá s překážkami podle živnostenského zákona (na které odkazuje § 191 odst. 7 ObchZ).

Překážka podle § 381 odst. 1 ObchZ působí vůči osobě, která tuto funkci vykonávala v době prohlášení konkursu nebo zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku anebo ji vykonávala ve lhůtě jednoho roku přede dnem podání návrhu na prohlášení konkursu, popřípadě ve lhůtě jednoho roku přede dnem, kdy této právnické osobě vznikla povinnost podat návrh na prohlášení konkursu na její majetek.

---

⁶⁶ Jak upozorňuje K. Eliáš in Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 296, neplatí toto omezení jen pro členy představenstev akciových společností, nýbrž pro funkcionáře činné v jakýchkoli právnických osobách. Vzhledem k této skutečnosti lze konstatovat, že toto ustanovení je zařazeno systematicky chybně. K. Eliáš ve výše zmíněné publikaci zastává názor, že by tato úprava měla náležet do občanského zákoníku, T. Dvořák in Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 477, se domnívá, že by úprava této otázky měla být spíše zařazena do obecných ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech (Část II, Hlava I, Díl I). Osobně, vzhledem k dosahu působnosti tohoto ustanovení, se přikláním k názoru K. Eliáše.

Spornou je otázka, zda se vyžaduje, aby dotčená osoba vykonávala svoji funkci nejméně po dobu jednoho roku nebo jestli stačí, aby ji vykonávala třeba jen jeden den kdykoliv v období jednoho roku počítáno zpětně ode dne, kdy byl podán návrh na prohlášení konkursu (resp. ode dne, v němž vznikla právnické osobě povinnost podat návrh na prohlášení konkursu). Společně s J. Dědičem⁶⁷ zastávám názor, že je správný druhý výklad, jinak by totiž nebylo určeno období, v němž po dobu jednoho roku byla funkce vykonávána a mohla by tedy nastat absurdní situace, že by, jak píše J. Dědič,⁶⁸ „se překážka výkonu funkce...vztahovala i na osoby, které v daleké minulosti a v době největší prosperity vykonávaly funkci po dobu nejméně jednoho roku.“ To jistě nebylo úmyslem zákonodárce (tím, podle mého soudu, bylo stanovit překážku výkonu funkce osobám, které vykonávaly funkci v období jednoho roku, tedy bezprostředně před tím, než se právnická osoba dostala do úpadku).

Zákaz vykonávat funkci člena představenstva trvá po dobu tří let od právní moci usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, nebo po dobu tří let od právní moci usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku.

Obchodní zákoník stanoví, že k překážce, kterou určuje ustanovení § 381 odst. 1 se nepřihlíží, jestliže (1) se zruší konkurs jinak než po splnění rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu, (2) se týká likvidátora, který splnil povinnost podle ustanovení § 72 odst. 2 ObchZ podat návrh na prohlášení konkursu, protože zjistil předlužení společnosti, (3) se týká osoby, která byla zvolena do funkce již za úpadku právnické osoby, nebo (4) se osoba, které se překážka týká, domůže v řízení podle ustanovení § 200e občanského soudního řádu určení, že dosavadní funkci vykonávala s péčí řádného hospodáře.

Stejně jako v případě nesplnění podmínek resp. vzniku překážek provozování živnosti podle ustanovení živnostenského zákona, na které odkazuje ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ, způsobuje i existence překážky pro výkon funkce uvedené v ustanovení § 381 ObchZ nicotnost volby osoby, u které tato překážka nastala, do představenstva akciové společnosti.

⁶⁷ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 246.

⁶⁸ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 246.

Nicméně, na rozdíl od překážek pro výkon funkce podle živnostenského zákona (na které odkazuje ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ), se k existenci překážky podle ustanovení § 381 ObchZ nepřihlíží tehdy, jestliže byla valná hromada (případně dozorčí rada, jestliže jí byla svěřena volba a odvolání členů představenstva) na tuto překážku předem upozorněna a osobě, kandidující za člena představenstva, pak byly odevzdány alespoň dvě třetiny hlasů akcionářů přítomných na zasedání valné hromady (nebo alespoň dvě třetiny hlasů všech členů dozorčí rady). V tomto případě není volba nicotná, ale naopak platná (a postavení takto zvoleného člena představenstva bude shodné s postavením členů, u kterých tato překážka vůbec nenastala).

7.7. Podmínka sedmá – neslučitelnost s funkcí prokuristy téže společnosti

Člen představenstva nemůže být zároveň prokuristou téže společnosti.⁶⁹ Ačkoliv výslovný zákaz v zákoně obsažen není, plyne toto z povahy věci.

Společně s T. Dvořákem⁷⁰ soudím, že toto omezení lze dovést především z požadavku ochrany práv třetích osob (neboť rozsah zmocnění prokuristy je užší než u členů představenstva - v prokuře není zahrnuto oprávnění zcizovat nemovitosti a zatěžovat je, toto oprávnění vzniká jen v případě, že je výslovně v udělení prokury uvedeno).

Připuštěním takových kombinací, jako např. vyloučení jednatelského oprávnění člena představenstva při současném udělení prokury této osobě nebo stanovení společného jednání více členů představenstva na jedné straně a současném umožnění jednat každému z nich samostatně jako prokuristovi na straně druhé, bychom dospěli k absurdním řešením, která jistě nebyla úmyslem zákonodárce.

Obdobně jako v bodě 7.5. nebrání zákon výkonu funkce člena představenstva akciové společnosti společně s výkonem funkce prokuristy v jiné obchodní společnosti.

⁶⁹ Shodně např.: K. Eliáš in Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997, str. 169.

⁷⁰ Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 479.

8. Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti

J. Dědič⁷¹ uvádí přehledným způsobem výčet sedmi možných ukončení funkce v představenstvu akciové společnosti.

Výkon funkce člena představenstva končí:

- 1) smrtí,
- 2) odstoupením z funkce,
- 3) odvoláním z funkce,
- 4) skončením jeho funkčního období,
- 5) volbou nového člena představenstva,
- 6) ztrátou podmínek či předpokladů pro výkon funkce člena představenstva, stanovených právním předpisem.

J. Dědič uvádí, jako samostatný způsob zániku funkce, nečinnost orgánu akciové společnosti, příslušného k volbě člena představenstva, po zákonem stanovenou dobu. Pod tímto bodem uvádí zánik funkce v případě, kdy nastane skutečnost, uvedená v ustanovení § 381 odst. 1 ObchZ a ze strany příslušného orgánu nedojde k potvrzení dotčeného člena ve funkci podle ustanovení § 381 odst. 6 ObchZ – tento způsob zániku funkce podřazuji pod bod 8.6.. Dále J. Dědič s nečinností příslušného orgánu spojuje zánik funkce kooptovaného člena představenstva – domnívám se, že spojovat nečinnost valné hromady nebo dozorčí rady se zánikem funkce kooptovaného člena představenstva není zcela přesné, a proto jsem se problematice zániku funkce kooptovaného člena představenstva rozhodl věnovat samostatný bod, tedy bod 8.7..

T. Dvořák⁷² pak doplňuje výčet možných způsobů zániku funkce v představenstvu o zánik společnosti bez právního nástupce a zánik společnosti s právním nástupcem, jedná – li se o zanikající společnost (funkční období členů představenstva nástupnické společnosti nebo společností přitom trvá beze změn, a to v případě, že nástupnická společnost existovala již před zápisem přeměny do obchodního rejstříku).

---

⁷¹ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2405 - 2406.

⁷² Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 485.

8. 1. Smrt

Ačkoliv se s tímto způsobem zániku funkce v praxi setkáme zřídka (jelikož funkce člena představenstva zpravidla zanikne již dříve z některého jiného důvodu), není možné ho opomenout. Vzhledem ke skutečnosti, že závazek k výkonu funkce člena představenstva je závazkem osobní povahy (§ 66 odst. 2 ObchZ), dochází smrtí k jeho zániku.

Právní skutečností, na základě které dochází k zániku funkce je tedy smrt, není třeba, aby k této skutečnosti přistupovala právní skutečnost další – není tedy nutno člena představenstva z funkce odvolávat (jak je to některými rejstříkovými soudy vyžadováno⁷³). Práva a povinnosti, tvořící obsah funkce člena představenstva, jeho smrtí tedy zanikají, naproti tomu majetková práva (např. splatná, ale dosud nevyplacená odměna za výkon funkce) a dluhy člena představenstva vůči společnosti (např. náhrada škody způsobené porušením právních povinností při výkonu funkce člena představenstva, kterou zemřelý jako svůj dluh vůči společnosti uznal) smrtí nezaniknou.

8.2. Odstoupení z funkce člena představenstva

Pokud jde o odstoupení z funkce člena představenstva, není v obchodním zákoníku obsažena zvláštní právní úprava. Je tedy třeba vycházet z právní úpravy obecné, která je obsažena v ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ. Jak k tomuto ustanovení uvádí I. Pelikánová⁷⁴: „*Základním principem, který je vyjádřen v prvním odstavci, je dobrovolnost výkonu funkcí v obchodní společnosti.*“ Odstoupení z funkce je jednostranným projevem vůle člena představenstva, toto jednání nevyžaduje akceptaci ze strany společnosti (resp. ze strany jejího orgánu), je ovšem nutné, aby se o něm dověděla. Osoba, která odstupuje z funkce člena představenstva, musí tedy svou rezignaci oznámit – zákon dává členovi představenstva možnost volby, zda toto oznámí orgánu, který ho zvolil (tj. valné hromadě nebo dozorčí radě popřípadě jedinému akcionáři) nebo jehož je členem (tj. představenstvu).

---

⁷³ Na tuto praxi upozorňuje R. Kříž in Kříž, R.: Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii, Praha, Kodex, 1999, str. 189.

⁷⁴ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vyd., Linde, Praha 1998, str. 132.

Oznámení valné hromadě, jak uvádí J. Pokorná⁷⁵ bude „méně praktické“.

Je třeba vidět, že valná hromada není (na rozdíl od zbývajících orgánů společnosti) stabilním orgánem a oznámení o odstoupení z funkce je tak možno učinit jen na jejím zasedání (ačkoliv I. Štenglová⁷⁶ považuje valnou hromadu za trvalý orgán, tvořený všemi akcionáři, domnívám se, že tomu tak není – neboť na rozdíl od zbývajících orgánů nerozhoduje o svém zasedání sama resp. prostřednictvím akcionářů, ale o jejím zasedání rozhoduje představenstvo /s výjimkou situací, na které pamatuje ustanovení § 181 odst. 3 a ustanovení § 199 ObchZ/).⁷⁷

Jestliže se odstupující člen představenstva rozhodne o své rezignaci informovat orgán, který ho zvolil a je – li tímto orgánem valná hromada, musí informovat ji a nikoli jednotlivé akcionáře společnosti. Akcionáře společnosti s právně relevantními účinky může rezignující člen představenstva informovat jen v případě jednočlenné společnosti.

Odstoupení může být oznámeno předem anebo na zasedání příslušného orgánu. Oznámení rezignace ovšem ještě nevyvolává zánik funkce. K tomu dochází, jestliže je rezignace oznámena předem, dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který člena představenstva zvolil (tj. valná hromada nebo dozorčí rada). Výkon funkce zaniká okamžikem, kdy valná hromada (dozorčí rada) na svém prvním zasedání po oznámení rezignace jeho rezignaci projednala nebo měla projednat. V případě, že valná hromada (dozorčí rada), která má projednat odstoupení člena představenstva, nebude usnášeníschopná, zaniká funkce člena představenstva dnem, na který bylo její zasedání řádně svoláno (to platí i v případě, kdy valná hromada usnášeníschopná byla, ale odstoupení člena představenstva na ní nebylo projednáno).

---

⁷⁵ Pokorná J.: Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti, Obchodní právo, 2003, č. 1

⁷⁶ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 629.

⁷⁷ Shodně I. Rada in Rada, I.: Jednatel s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 60.

(Tuto problematiku řeší shodně usnesení Vrchního soudu v Praze.)⁷⁸ Kdyby tomu tak nebylo, bylo by možné skončení výkonu funkce člena představenstva svévolně mařit – zákon zde sleduje ten účel, aby výkon funkce odstoupivšího člena představenstva netrval nepřiměřeně dlouho. Na druhou stranu Nejvyšší soud ČR judikoval, že pokud člen představenstva podal rezignaci, avšak nepostaral se, ačkoliv to bylo plně v jeho moci, aby tento bod byl zařazen na pořad jednání nejbližšího zasedání valné hromady, pak jeho členství v představenstvu končí až uplynutím funkčního období podle ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ.⁷⁹

Stanovy mohou určit, že výkon funkce končí, jestliže rezignaci projednalo nebo mělo projednat samo představenstvo. Výše uvedené usnesení Vrchního soudu v Praze se, podle mého názoru, uplatní i v tomto případě.

Ovšem i v případě, kdy společnost nemá ve stanovách toto ustanovení, je, v případě, kdy je orgánem oprávněným k volbě členů představenstva valná hromada, informování představenstva potřebné – jelikož, jak již uvedeno výše, není možné předem informovat valnou hromadu o odstoupení z funkce jinak, než prostřednictvím orgánu, který ji svolává – a tím je zásadně představenstvo. Jestliže tedy představenstvo informováno nebude, může jeho člen odstoupit až na samotném zasedání valné hromady, a to s důsledky, které s tímto zákonem spojuje (viz níže).

Složitá situace nastane v případě, kdy odstupující člen představenstva oznámí tomuto orgánu rezignaci (a stanovy neurčí, že orgánem oprávněným k projednání odstoupení z funkce je dozorčí rada nebo představenstvo), ale ostatní členové představenstva odmítnou svolat zasedání valné hromady. Ke svolání mimořádné valné hromady k projednání odstoupení člena představenstva totiž není představenstvo povinno.

---

⁷⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1999 sp. zn. 7 Cmo 672/98, Právní rozhledy, 2000, č. 6, str. 279 an.

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 7. 2003 sp. zn. 7 Tdo 107/2003, Právní rozhledy, 2004, č. 4, str. 155 an.

I. Štenglová⁸⁰ k tomu píše, že „*takový postup by však nebyl, zejména u společnosti s velkým počtem akcionářů, praktický a kromě toho nemá odstupující osoba prakticky žádnou možnost si svolání valné hromady vynutit*“. S tímto názorem souhlasím jen v jeho první části – tedy pokud jde o nepraktičnost takového svolání mimořádné valné hromady, pokud jde o možnost vynutit si svolání valné hromady, přikláním se k názoru T. Dvořáka⁸¹, že v případě, kdy by se jednalo ze strany zbylých členů představenstva o zjevnou svévoli, která by měla za cíl pouze uměle prodlužovat členství rezignujícího člena představenstva v tomto orgánu, bylo by možno použít extenzivního výkladu ustanovení § 184 odst. 3 ObchZ. Takovýto výklad by umožnil, v případě zjevného nezájmu ostatních členů představenstva na svolání valné hromady, aby ji rezignující člen představenstva k projednání své rezignace svolal sám.

Jestliže člen představenstva neoznámí svoje odstoupení předem, ale rezignuje až na zasedání příslušného orgánu (valné hromady, dozorčí rady, eventuálně představenstva), končí v souladu s ustanovením § 66 odst. 1 ObchZ jeho funkce až uplynutím dvou měsíců po tomto oznámení. Na žádost odstupujícího může příslušný orgán schválit jiný okamžik zániku funkce (zásadně dřívější, nic ale nebrání tomu, aby to byl i okamžik pozdější). Je dobré si povšimnout, že tento jiný okamžik může být stanoven pouze na žádost rezignujícího člena představenstva, společnost to sama (bez jeho žádosti) učinit nemůže. Vzhledem k této skutečnosti by se mohlo jevit, že účel, pro který byla v zákoně tato „ochranná“ lhůta konstruována (tj. snaha zabránit tomu, aby odstupující člen představenstva mohl ukončit svou funkci okamžitě /„ze dne na den“/, což by mohlo být spojeno s pro společnost nepříjemnými komplikacemi, spočívajícími v krajním případě v situaci, že by představenstvo nebylo schopno plnit své úkoly – to by mohlo nastat zvláště v případě, kdy by se k rezignaci uchýlilo více členů představenstva), by se mohl obrátit proti společnosti (společnost by tak neměla možnost zabránit rezignujícímu, aby svou funkci vykonával i nadále – na čemž by společnost, především z důvodu obav o řádný a efektivní výkon funkce odstupujícím členem, nemusela mít zájem).

---

⁸⁰ Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 204.

⁸¹ Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 488.

Problém je ovšem jen zdánlivý – příslušný orgán společnosti může, třeba hned na zasedání, na kterém člen představenstva rezignoval, zvolit (je-li příslušným orgánem představenstvo, kooptovat) nového člena představenstva – v tomto případě, v souladu s ustanovením páté věty § 194 odst. 2 ObchZ, funkce odstupujícího člena představenstva zaniká touto volbou (kooptací).

V odborné literatuře je sporná otázka, kdy končí výkon funkce odstupujícího člena představenstva v unipersonální společnosti. Diskutovány jsou dvě možné odpovědi – buď končí dnem, kdy bylo rezignační oznámení doručeno jedinému akcionáři (s poukazem na skutečnost, že jediný akcionář nemůže z logiky věci odstoupení člena představenstva projednávat, ale toliko vzít na vědomí) nebo uplynutím dvouměsíční lhůty od okamžiku doručení tohoto oznámení. Osobně se přikláním k názoru, že správná je druhá z uvedených možností. Jestliže by k zániku výkonu funkce člena představenstva došlo již okamžikem doručení rezignačního oznámení, byla by vícečlenná společnost neodůvodněně zvýhodněna oproti společnosti jednočlenné.

Jestliže je účelem stanovení dvouměsíční lhůty ochrana společnosti před zneužitím institutu odstoupení z funkce (viz výše), bylo by neposkytnutí této lhůty i společnosti jednočlenné nutno vnímat jako neodůvodněně znevýhodnění tohoto typu společnosti vůči společnosti vícečlenné.⁸²

V případě, že je v jednočlenné společnosti pověřena volbou a odvoláním členů představenstva dozorčí rada, je situace nesporná (tedy stejná jako v případě vícečlenné společnosti).

8.3. Odvolání z funkce člena představenstva

Odvolání člena představenstva je jednostranným právním úkonem příslušného orgánu akciové společnosti. Je to tedy určitý protipól odstoupení člena představenstva z funkce, jenž je jednostranným projevem vůle této osoby.

---

⁸² Obdobně I. Rada in Rada, I.: Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 59.

Jde o zřejmě nejčastější způsob zániku funkce, který má, nicméně, i povahu určitého mimořádného opatření.

Odvolání členů představenstva je primárně v působnosti valné hromady. Stanovy mohou určit, že je k volbě a odvolání členů představenstva oprávněna dozorčí rada (svěřit dozorčí radě pouze odvolání členů představenstva možné není - viz výše). Svěřit tuto pravomoc jinému orgánu společnosti (jak je to např. v německé právní úpravě) kogentní ustanovení zákona neumožňují.

Valná hromada (dozorčí rada) není a nemůže být žádným způsobem omezena pokud jde o důvody odvolání. Zákon jí dává možnost odvolat člena představenstva z jakéhokoli důvodu nebo i bez udání důvodu (jakákoli omezení tohoto oprávnění ve stanovách nebo smlouvě o výkonu funkce jsou pro rozpor se zákonem neplatná⁸³). Zákonná úprava sleduje zřejmý účel – umožnit valné hromadě (dozorčí radě) odvolání těch členů představenstva, kteří již nepožívají její důvěry, a to bez omezení.

Za určité omezení valné hromady resp. dozorčí rady, které zákon umožňuje, je možnost, aby stanovy určily pro odvolání členů představenstva vyšší počet hlasů než nadpoloviční většinu přítomných akcionářů (§ 186 odst. 1 ObchZ) resp. všech členů dozorčí rady (§ 194 odst. 1 ObchZ). To ale nic nemění na skutečnosti, že stanovení jakýchkoli věcných podmínek pro odvolání člena představenstva zákon neumožňuje (oproti např. právní úpravě německé, která umožňuje odvolání člena představenstva jen ze závažných důvodů, přičemž k vyslovení nedůvěry nesmí dojít ze zjevně nevěcných důvodů).

Za problémový bod je považována otázka účinnosti odvolání z funkce.

---

⁸³ J. Dědič in Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2406 – 2407 připouští možnost sjednat ve smlouvě o výkonu funkce případně určit ve stanovách určité důvody pro odvolání z funkce. Domnívám se, že jakékoli omezení tohoto práva valné hromady (dozorčí rady) by muselo být výslovně umožněno zákonem (shodně např.: Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 485).

Novela obchodního zákoníku, provedená zákonem č. 142/1996 Sb., odstranila problém, který vyplýval z nejasnosti, zda odvolání člena představenstva příslušným orgánem společnosti má konstitutivní povahu nebo se toto odvolání stane účinným až zápisem jeho výmazu do obchodního rejstříku, a proto je odvolaný člen představenstva až do tohoto výmazu oprávněn za společnost jednat (příčemž v případě volby člena představenstva byla konstitutivní povaha zápisu do obchodního rejstříku stanovena výslovně). V novelizovaném znění ustanovení § 13 odst. 2 ObchZ již požadavek na zápis do obchodního rejstříku není obsažen.

Nadále tedy platí, že jednání statutárních orgánů (tedy např. představenstva resp. jeho jednotlivých členů) je jednáním příslušné obchodní společnosti (tj. např. akciové společnosti) od okamžiku, kdy byly do funkce řádně ustaveny (zvoleny), bez ohledu na to, kdy dojde k jejich zápisu do obchodního rejstříku, a přestává být takovým jednáním v okamžiku, kdy byly odvolány z funkce. Jednání odvolaného člena představenstva (a ochrana osob jednajících v dobré víře), který nebyl vymazán z obchodního rejstříku, je řešeno ustanovením § 29 odst. 1 ObchZ.

Zákon nestanoví, kterým dnem zaniká funkce odvolaného člena představenstva.

Pokud v rozhodnutí o odvolání nebude uveden okamžik jiný, zaniká funkce odvolaného člena představenstva dnem, v němž bylo o odvolání rozhodnuto. J. Pokorná⁸⁴ k tomu uvádí: „*Tento okamžik se musí vázat na odvolání, neboť není možné, aby člen představenstva setrval ve své funkci i proti vůli akcionářů a tito jej vlastně museli strpět.*“ Společně s ní mám zato, že stanovení okamžiku zániku funkce na okamžik, kdy se odvolaný člen představenstva o svém odvolání dověděl nebo dovědět měl a mohl, (jak se domnívá např. J. Dědič⁸⁵), by bylo v rozporu s charakterem odvolání jako jednostranným projevem vůle (akcionářů nebo členů dozorčí rady) a dále by podmínění zániku funkce odvolaného člena představenstva jeho vědomostí o této skutečnosti, mohlo vést ke snahám odvolaného toto své odvolání nejrůznějšími způsoby mařit.

---

⁸⁴ Pokorná J.: Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti, Obchodní právo, 2003, č. 1.

⁸⁵ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2407.

Autorům, kteří stojí na stanovisku, že k zániku funkce odvolaného člena představenstva dochází až v okamžiku, kdy se odvolaný o svém odvolání dověděl nebo dovědět měl a mohl, lze podle mého názoru přisvědčit jen v tom ohledu, že vůči němu osobně není odvolání účinné dříve, než se o něm doví (nebo dovědět měl a mohl). Možný nesoulad mezi skutečným stavem věci a zápisem v obchodním rejstříku řeší ustanovení § 29 odst. 1 ObchZ (viz výše).

Valná hromada ani dozorčí rada (či samo představenstvo) ovšem nemohou rozhodnout o „pozastavení“ výkonu funkce člena představenstva.⁸⁶ Obchodní zákoník institut pozastavení výkonu funkce nezná, a proto pozastavení výkonu funkce člena představenstva není přípustné (takovéto usnesení by bylo v rozporu s kogentní povahou úpravy statusových otázek obchodních společností a jako takové by bylo neplatné).⁸⁷

Ačkoliv je zpravidla s odvoláním člena představenstva spojena volba člena nového, nezaniká funkce odvolaného člena volbou člena nového (pravidlo obsažené v předposlední větě § 194 odst. 2 ObchZ se tedy nepoužije), nýbrž již okamžikem rozhodnutí příslušného orgánu o odvolání.⁸⁸

8.4. Skončení funkčního období člena představenstva

Valná hromada nebo dozorčí rada volí členy představenstva na dobu určitou. Podle ustanovení § 194 odst. 1 ObchZ určují délku funkčního období jednotlivých členů představenstva stanovy, zákon pouze stanoví, že nesmí přesáhnout pět let (jestliže stanovy mlčí, je funkční období člena představenstva pětileté).

---

⁸⁶ Na tuto občasnou praxi upozorňuje T. Dvořák in Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a. s., 2005, str. 467.

⁸⁷ Shodně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2412.

⁸⁸ Shodně J. Pokorná in Pokorná J.: *Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti*, *Obchodní právo*, 2003, č. 1.

Po novele obchodního zákoníku provedené zákonem číslo 142/1996 Sb. je již výslovně stanoveno, že funkční období je individuální a běží u každého člena představenstva jednotlivě (došlo tak, jak připomíná I. Štenglová,⁸⁹ k vyřešení dříve sporné otázky, zda se funkční období vztahuje vždy na celé představenstvo, nebo zda běží pro každého člena samostatně).

Nepřípustná je ovšem někdy se vyskytující úprava ve stanovách, která určuje, že funkční období členů představenstva je např. dvouleté s tím, že jestliže příslušný orgán nestanoví něco jiného (nezvolí nové představenstvo), má se zato, že se funkční období členů představenstva prodlužuje na další tři roky. Takovouto klauzuli stanov je třeba považovat za absolutně neplatnou pro rozpor s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku.⁹⁰

Funkce člena představenstva však nezaniká již posledním dnem funkčního období, ale až uplynutím dodatečné tříměsíční lhůty po uplynutí jeho funkčního období.

Tímto způsobem však nemůže dojít k zániku funkce člena představenstva, který do ní byl jmenován rozhodnutím soudu.

8.5. Volba nového člena představenstva

Z ustanovení § 194 odst. 2 pátá věta ObchZ lze, podle mého názoru, dovodit, že jde o speciální právní úpravu aplikovatelnou pouze v případě zániku funkce člena představenstva vázaném na uplynutí funkčního období. Po uplynutí funkčního období člena představenstva tedy jeho funkce končí (1) marným uplynutím tříměsíční lhůty nebo (2) volbou nového člena představenstva.⁹¹

---

⁸⁹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. *Akciové společnosti*. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, str. 345.

⁹⁰ Shodně I. Rada in Rada, I.: *Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s.*, 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004, str. 31.

⁹¹ Obdobně J. Dědič in Dědič, J. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2408.

J. Pokorná⁹² v této souvislosti poukazuje na interpretační problémy spojené s výše uvedeným ustanovením obchodního zákoníku (není totiž zcela zřejmé, zda se toto ustanovení nevztahuje také na jiné způsoby zániku funkce člena představenstva, jelikož zákonodárce v první větě § 194 odst. 2 ObchZ klade vedle sebe smrt člena představenstva, jeho odstoupení resp. odvolání z funkce a přiřazuje k nim slova „nebo jinak skončí jeho funkční období“) a navrhuje upřesnění páté věty § 194 odst. 2 ObchZ v tom smyslu, že funkce člena představenstva, *jehož funkční období uplynulo*, zaniká volbou nového člena představenstva. S tímto návrhem se ztotožňuji.

J. Dědič⁹³ k této problematice píše: „*Před uplynutím funkčního období člena představenstva...nezaniká funkce jmenováním nového člena představenstva.*“ Má – li tedy být volba nového člena představenstva platná, je třeba dosavadního člena výslovně odvolat (pokud mu samozřejmě členství v představenstvu již nezaniklo z jiného důvodu). Nestane – li se tak, je volba nového člena představenstva neplatná a dosavadnímu členu představenstva funkce nezaniká.

V odborné literatuře se ovšem objevuje i názor odlišný. I. Štenglová soudí, že volbou nového člena představenstva vždy zaniká funkce člena dosavadního a píše k tomu: „*Ustanovení o tom, že funkce člena představenstva zaniká volbou nového člena představenstva, se vztahuje pouze na případy, kdy bude zvolen plný počet členů nového představenstva, anebo jestliže bude v usnesení valné hromady výslovně uvedeno, za kterého dosavadního člena je nový člen volen. V takovém případě, i když tento orgán dosavadní členy představenstva neodvolá (což se v praxi stává), zaniká jejich funkce volbou nového představenstva.*“⁹⁴

Volbou nového člena představenstva příslušným orgánem bezsporně končí funkce člena představenstva jmenovaného soudem.

---

⁹² Pokorná J.: Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti, Obchodní právo, 2003, č. 1.

⁹³ Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2408.

⁹⁴ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004, str. 690 - 691.

8.6. Ztráta podmínek či předpokladů pro výkon funkce člena představenstva stanovených právním předpisem

Otázka podmínek pro výkon funkce člena představenstva byla již podrobně rozebrána výše. Odpadne – li u člena představenstva některá z nich, dochází tím ex lege k zániku jeho funkce v představenstvu, a to v okamžiku, kdy přestal stanovené podmínky splňovat.

Výjimkou je vznik překážky podle ustanovení § 381 odst. 1 ObchZ, kde je stanoven specifický postup. Zákon příslušnému orgánu (tj. valné hromadě či dozorčí radě) společnosti umožňuje, aby sám rozhodl, zda i přesto, že je dána překážka podle výše uvedeného ustanovení, má zájem na ustanovení takovéto osoby za člena představenstva (k tomu viz výše). Zákon řeší také situaci, kdy předmětná překážka nastane u osoby, která již funkci člena představenstva vykonává (to se může stát např. v případě, kdy je tato osoba zároveň jednatelem společnosti s ručením omezeným). V takovém případě ji příslušný orgán, jakmile se o této skutečnosti doví, musí odvolat anebo potvrdit její volbu (a to alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě resp. alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech členů dozorčí rady). Nerozhodne – li valná hromada (dozorčí rada) o potvrzení nebo odvolání člena představenstva, zaniká jeho funkce uplynutím tří měsíců ode dne, kdy rozhodná skutečnost nastala.

8.7. Zánik funkce kooptovaného člena představenstva

K zániku funkce kooptovaného člena představenstva dochází dnem, kdy se valná hromada sešla v usnášeníschopném stavu na svém zasedání (může jít jak o řádné, tak i mimořádné zasedání, nikoli však náhradní).

Přikláním se k názoru T. Dvořáka,⁹⁵ že členství kooptované osoby v představenstvu končí i v případě, že v pozvánce nebo oznámení o svolání valné hromady nebyl obsažen bod o personálních změnách v představenstvu (opačný názor by totiž otevíral cestu k účelovému nezařazování tohoto bodu do programu s cílem prodloužit členství kooptovaného člena v představenstvu i po zasedání valné hromady bez toho, aby bylo o jeho potvrzení ve funkci valnou hromadou vůbec hlasováno).

---

⁹⁵ Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská akciová společnost*. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 491.

V této souvislosti, jak se již zmiňuji výše, nepovažuji za přesný názor J. Dědiče, že funkce kooptovaného člena představenstva zaniká nečinností příslušného orgánu společnosti. Soudím, že jeho funkce končí okamžikem zahájení zasedání první valné hromady, jež se koná po kooptaci (tedy bez ohledu na další průběh zasedání, ve kterém může, ale také nemusí být kooptovaný člen představenstva příslušným orgánem řádně zvolen /viz k tomu také pasáž věnující se kooptaci jako jednomu ze způsobů vzniku členství v představenstvu/).

8.8. Srovnání různých okamžiků zániku funkce člena představenstva

Zajímavým se v této souvislosti jeví srovnání okamžiku zániku funkce v případě (1) člena představenstva, který své odstoupení oznámí předem (dnem zániku funkce je den, na který byla valná hromada /dozorčí rada/ řádně svolána, bez ohledu na její usnášeníschopnost), (2) kooptovaného člena (funkce zaniká dnem, kdy se sešla řádně svolaná valná hromada schopná usnášení) a člena představenstva jmenovaného soudem (funkce zaniká až tím dnem, kdy řádně svolaná usnášeníschopná valná hromada /dozorčí rada/ zvolila nového člena představenstva).

Závěrem

Ve své práci jsem se, po stručném úvodu do problematiky obchodních společností jako celku, pokusil nejprve detailněji nahlédnout do otázek obecnějších, přesahujících národní právní řády, které jsou spojeny s organizační strukturou akciových společností, kde jsem se snažil podrobně nastínit současný stav, navzájem porovnat obě možné koncepce, poukázat na jejich klady i zápory a vyjádřit svůj názor na jejich vzájemný střet.

Poté jsem se věnoval otázkám zcela konkrétním, bytostně spjatými s českou právní úpravou.

V tomto případě jsem věnoval pozornost především otázkám vyvolávajícím spory v odborné literatuře, ukazoval názory odborníků, na četných místech srovnával s úpravou těchto záležitostí v zahraničí a zaujímal k těmto problémovým bodům vlastní, jistě v mnohém diskusní, stanovisko.

Pokusil jsem se poukázat na mnohdy nejednoznačnou právní úpravu, kterou jsem se pokoušel překlenout, snad argumentačně dostatečně podloženým, výkladem. Na nejednom místě se vyjadřuji i k možné úpravě budoucí.

Věřím, že jsem touto prací vytvořil ve své podstatě ucelený pohled (ačkoliv jsem se některých otázek dotkl jen letmo - jako např. otázky odpovědnosti členů představenstva, nebo je nechal stranou zcela – např. problematika loajality členů představenstva, kodexy Corporate Governance) na problematiku představenstva akciové společnosti a postavení jeho členů, který by měl čtené záležitosti ukazovat v zajímavém, a možná někdy i v novém světle a, jak doufám, mohl znamenat i určitý přínos.

Seznam použité literatury:

Blanquet, F.: Das Statut der Europäischen Aktiengesellschaft (Societas Europaea „SE“), Zeitschrift für Unternehmens – und Gesellschaftsrecht, 1/2002

Černá, S., Kodexy Corporate Governance, Obchodní právo 11/2004

Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl, Praha: ASPI, 2006

Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, Praha, Prospektrum, 1997

Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, I. díl, Praha, Polygon, 2002

Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, II. díl, Praha, Polygon, 2002

Dědič, J. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 1. vydání, III. díl, Praha, Polygon, 2002

Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost, Praha: Polygon, 2006

Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 5., přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003

Dědič, J., Kunešová – Skálová, J. Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu. Praha: Polygon, 1999

Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2005

Eliáš, K.: Akciová společnost, Praha, Linde, 2000

Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Praha: Prospektrum, 1997

Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J. a kol.: Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005

Kanda, A., Problematika sblížení národních právních norem členských států Evropských společenství v oblasti práva obchodních společností, Právník, 1992, č. 5

Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, 3. díl, 3. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2002

Kříž, R.: Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii, Praha, Kodex, 1999

Pelikánová, I., Akciová společnost v Československu a ve Francii, Právo a podnikání, 1992, č. 1

Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 1. vydání, Praha, Linde, 1995

Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, 2. vydání, Praha, Linde, 1998

Pokorná J.: Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti, Obchodní právo, 2003, č. 1

Rada, I.: Jednatelé s.r.o a představenstvo a. s., 2. doplněné a aktualizované vydání, Praha, Linde, 2004

Randa, A. Úvahy o vládní osnově akciového zákona předložené r. 1883 sněmovně poslanecké. 2. díl, Právník, 1883

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání, Praha, C. H. Beck, 2004

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 10., podstatně rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2005

Waldner, W., Wölfel, E.: So gründe und führe ich eine GmbH, 6. vydání, München, Deutscher Taschenbuch Verlag, 2000

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.8.2002 sp. zn. 29 Odo 198/2002, Balák, F., Půry, F. a kol. Soubor rozhodnutí nejvyššího soudu. Svazek 19. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 82 an.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 7. 2003 sp. zn. 7 Tdo 107/2003, Právní rozhledy, 2004, č. 4, str.155 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2000 sp. zn. 7 Cmo 55/99, Soudní rozhledy, 2000, č. 6, s. 170 an.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1999 sp. zn. 7 Cmo 672/98, Právní rozhledy, 2000, č. 6, str. 279 an.

Ostatní:

Paragrafované znění návrhu nového obchodního zákona na www.juristic.cz